

2
З ЛОПАТОЮ —
ПІД АТОМНИЙ РЕАКТОР

4
ЩЕ ОДНЕ ВІДЛУННЯ
ПРО МАРУСЮ

8
ТРИВОГА ЧАСУ:
ПИЯЧАТЬ ДІТИ

10
АННА І СОФІЯ:
ПОДОРОЖ ДО СЕБЕ

№8 (34)

22 грудня 2020 р.

Свічки різдвяні запаліть

В передсвятковій світлій метушні свічки про їхню пам'ять гублять племінь. Щоб ми жили й раділи у ці дні, вони не повернулися додому.

І жаль такий вривається в думки, коли згадаєш: їм Різдво минулось... Вони пішли у пам'ять і віки, і навіть не в таблички мирних вулиць.

Ми йтимемо у завтра-радість-мир — дивитимуться прямо і відверто. У вирій полетіли, сперш — у вир. У Небо! Подолали смертне смертю.

То де ж свічки різдвяні? Запаліть! Для них, для двох і для героїв тисяч. У метушні народжень і століть різдвяний промінь щоб не загубився.

Вони були! Вони хотіли свят! І прийняли на себе зло всесвітне. Герої наші — чоловік, син, брат — утримали різдвяне ніжне світло.

Так мало встигли... діти, дім, сім'я... Чекати й лаштувати подарунки... Згадайте в метушні, серед сум'ять. Хай пам'ять відіб'є 12 лунко.

Олексій Влодарський і Олександр Снітко святкували 6 свої дні народження нині, у грудні, якби не війна...

Перш ніж підведу вас до головної думки, мову почну здалеку. Зацитую один текст.

Боже, милостиву
Королеву бережи,
Продовж її величаві дні,
Боже, Королеву бережи.
Дай їй ратних перемог,
Щастя і слави,
Царства її безліч років

над нами,
Боже, Королеву бережи.
Господи наш, ти прийди,
Ворогів ти її розжени,
До загибелі їх підштвхни,
Сплутай діяння їх,
Задум планів, підлих і злих,
З надією до Тебе

звертаємось ми,
Боже, всіх нас бережи.
Ти наповняєш життя дарами,
Благо його розділяєш
між нами...

Це — «GodSavetheQueen», що є неофіційним гімном Великої Британії, бо не існує відповідного королівського указу, ані постанови Парламенту щодо цього. Однак виконується за традицією і також є одним із двох національних гімнів Нової Зеландії, королівським славнем Австралії, Канади, Ямайки і острова Мен. Отже піддані її Величності співають молитву до Бога.

А Королева відповідно кожного Різдва нагадує, хто ж народився, чие ж це Різдво.

Варто згадати, Різдвяне звернення британської королеви 1957 року стало історичною подією: воно було вперше показане по телебаченню і водночас це було 25-річчя першої різдвяної трансляції по радіо. Саме королева з-поміж іншого сказала: «Двадцять п'ять років тому мій дідусь передав перше різдвяне послання. А телебачення дозволило багатьом побачити мене в своїх домівках на Різдво. Те, що деякі з вас можуть бачити мене сьогодні, — всього лише ще один приклад швидкості, з якою все змінюється навколо нас. Багато людей відчувають себе покинутими і не можуть знайти, за що триматися, а від чого відмовитися. Як скористатися перевагами нового життя, не втрачаючи кращого зі старого.

Кого Слава, Гідність і Різдво?

Думки уголос за крок до Різдва Христового

Але проблема не в нових винаходах. Біда викликана бездумними людьми, які необережно відкидають цінності, ніби це стара і зношена техніка. Вони відкинули релігію, мораль в особистому та суспільному житті зробили безглуздою, чесність зараховували як дурість, і жадібність стала замість самообмеження. У цей критичний момент нашої історії ми, безумовно, втрачимо довіру і повагу світу, якщо просто відмовимося від тих основоположних принципів, якими керувалися чоловіки і жінки, які побудували велич нашої країни і Співдружності.

Сьогодні нам потрібна особлива хоробрість, не та, яка потрібна в бою, а та, яка змушує нас відстоювати все, що ми знаємо, є правильним, все, що вірно і чесно. Нам потрібна хоробрість, яка зможе протистояти витонченій корупції циніків, щоб ми могли показати світу, що не боїмося майбутнього».

На Різдво у 2019 році світ почув від королеви, що «звичайно, в основі різдвяної історії лежить народження дитини: здавалося б, маленький і незначний крок, який на момент його здійснення більшість у Віфлеємі не помічає. Але з часом Ісус Христос через своє вчення і свій приклад покаже світу, як невеликі кроки, зроблені у вірі і в надії, можуть подолати давні і глибоко вкорінені розбіжності, щоб принести гармонію

і розуміння. На світанку Різдва церковні громади по всьому світу застівали «Тиха ніч». У цій пісні йдеться не тільки про приєстя Ісуса Христа в розколотий світ багато років тому, але і про актуальність послання миру і доброї волі ангелів навіть сьогодні. Це своєчасне нагадування про те, чого позитивного можна досягти, якщо люди відкладуть минулі розбіжності і об'єднаються в душі дружби і примирення. І оскільки всі ми з нетерпінням чекаємо початку нового десятиліття, варто пам'ятати, що часто саме маленькі кроки, а не гігантські стрибки приводять до найбільш міцних змін...».

Україна все ще чекає від кожного з нас маленьких кроків до примирення. Отже Королева нагадує світу і нам, хто саме народився.

Прикро, але сьогодні українці чубляться за дату святкування, бо маємо дві офіційні дати — 25 грудня і 7 січня. У суперечці за дату між українцями виникають аргументи, один безглуздіший, ніж інший. Важко повірити, що так далеко зайшло. І кіно-свати, і Сталін, і календар, і сонцестояння — хто на що здатний.

Водночас ніхто ні разу не згадав, а хто, власне, народився? Всі добре знають про визначення «наша ера», це те саме, що від Різдва Христового. В Єван-

геліях знаходимо, у Матвія: 1:21 «І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ймення Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів». І у Луки: 2:21 «Коли ж виповнилось вісім днів, щоб обрізати Його, то Ісусом назвали Його, як був Ангол назвав, перше ніж Він в утробі зачався».

Тобто, у тій традиції, звідки була сім'я Немовляти, ім'я давали на восьмий день після народження. Саме тому, для тих, хто святкує Новий Рік першого січня, Різдво завжди буде 25 грудня, незалежно, католик,

православний чи протестант. Але якщо той, хто твердо бажає святкувати Різдво 7 січня і теж хоче зустрічати Новий рік першого січня, грішить, бо бреше і собі, і людям.

У стародавні часи, під тиском влади, відзначати Різдво почали у день, коли римляни в кінці грудня бенкетували і дарували один одному подарунки з нагоди перемоги Сатурна над зимою. До Реформації було ще далеко, перекладу Біблії ще не було, от і довелось прийняти на віру, що Ісус Христос народився в кінці грудня.

Але сьогодні Біблія доступна кожному. З Євангелій, на яких присягають президенти, нам відомо, що Ангол промовив до Марії: «Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через те то й Святе, що народиться, буде Син Божий! А ото твоя родичка Єлисавета і вона зачала в своїй старості сина, і оце шостий місяць для неї, яку звать неплідною». Отже, запліднити Єлисавета могла, коли її чоловік Захарій мав був повернутися з служіння, а був він з денної черги Авія, це є восьма черга, тобто шостий місяць Єлисавети припадає десь на грудень і саме тому народити Марія мусила наприкінці вересня, або на початку жовтня.

(Початок. Закінчення на стор.3)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

22 ГРУДНЯ

День енергетика.

1917 — Конгрес США ввів у країні «судний закон».

1999 — Прем'єр-міністром України став В. Ющенко.

23 ГРУДНЯ

1913 — відбувся 1-й політ літака І. Сікорського «Ілля Муромець».

1947 — 1 січня в СРСР оголосили вихідним днем.

2015 — рос. хакери здійснили кібератаку на енергетичні компанії України.

24 ГРУДНЯ

День працівників архівних установ.

1624 — гетьман М. Дорошенко укладає договір про взаємодопомогу між Військом Запорозьким та Кримським ханством.

1760 — рос. імператриця Єлизавета підписала указ про право поміщиків засилати своїх селян до Сибіру.

1798 — народ. А. Міцкевич, польський поет-романтик, діяч нац.-визвол. руху.

1937 — народ. В. Чорновіл.

1958 — в СРСР запроваджують обов'язкову 8-річну освіту.

1979 — СРСР почав окупацію Афганістану.

2004 — запущено на орбіту укр. супутник «Січ-1М» (2-й у серії супутників «Січ»).

25 ГРУДНЯ

Різдво Христове (західне християнство).

1895 — народ. Г. Верьовка, укр. композитор, худ. керівник і голов. диригент Держ. укр. народ. хору.

1951 — у Києві введено в дію першу в СРСР електронно-обчисл. машину (МЭСМ).

1958 — у радян. кримінал. праві скасовано поняття «ворог народу»; макс. термін ув'язнення зменшено з 25 до 15 років.

1989 — розстріляно румунського диктатора Чаушеску і його дружину.

1991 — відставка М. Горбачова з поста Президента СРСР. Розпад Радянського Союзу.

26 ГРУДНЯ

1898 — народ. Є. Плужник, укр. поет, один з найвизнач. представників Розстріляного Відродження.

1974 — в СРСР оголошено про видачу паспортів селянам.

2004 — в Україні проведено переголосування 2-го туру, на якому перемогу здобув В. Ющенко.

27 ГРУДНЯ

1571 — народ. Й. Кеплер, нім. астроном, який першим заявив, що планети обертаються навколо Сонця.

1932 — Постанова ЦВК і РНК СРСР про введення в СРСР єдиної паспортної системи та «обов'язкового запису паспортів». Але селяни паспортів не отримали. З'явився додатковий привід для переслідування кобзарів.

28 ГРУДНЯ

Міжнародний день кіно.

1065 — у Лондоні засноване Вестмінстерське абатство, місце коронації англ. монархів.

1869 — американець В.Ф. Семпл зі штату Огайо запатентував жувальну гумку.

ЦИТАТА ТИЖНЯ

Вчорашній день — це історія.
 Завтрашній — загадка.
 Сьогоднішній — подарунок.

Еліс Морз Ерл

ВШАНУЙМО ПОДВИГ ЛІКВІДАТОРІВ

Замість вступу

Більша частина наведеного тексту була написана і надрукована в «Робітничій газеті» у травні 1986 року, як репортаж спецкора з Чорнобильської АЕС. Рік по тому для збірника «Чорнобиль. Дні випробувань» автор додав до газетного тексту деякі епізоди і враження.

І тепер автор не став «осучаснювати» текст тієї доби. Звісно, сьогодні впадає в око місцями надмірна патетичність. Але все, що було написано (і факти, і думки) — то правда. А правда не потребує редагування. За правду не соромно.

Автор.

З ЛОПАТОЮ — ПІД АТОМНИЙ РЕАКТОР

Олександр ТЕРТИЧНИЙ

Шахтарі з'явилися в Чорнобилі на сімнадцятий день після вибуху й пожежі на станції.

Коли їхав, а точніше — добирався, в зону, хотілося скоріше потрапити саме у вибій. Я знав лише єдине: шахтарі приступили до роботи. Чому? Як? Хто? Ці питання прищпорювали все сильніше, коли повільно (на перекладних), а все ж наближався до Чорнобиля.

Але 14 травня потрапити на станцію було справою непростю. На відміну від багатьох кмітливих колег, я їздив на АЕС не з керівництвом і не з відомчими чи виробничими загонами. Сам-один, автостопом.

Отже, не дивно, що хоч і приїхав з посвідченням та відрядженням республіканської газети, заступник міністра вугільної промисловості СРСР категорично заборонив їхати на АЕС. Невже я заважатиму?

Як би там не було, а оскаржити заборону в зоні радіусом 30 кілометрів не було в кого — кожне відомство надіялося в ті дні всією повнотою влади у своїй сфері. Доварійний телефонний зв'язок із «зовнішнім світом» не працював. Сприймавши умови ситуації, наближені до воєнних, я зрозумів: доведеться вдаватися до воєнних хитрощів.

Одержавши відмову від шахтарського «генерала», дочекався його від'їзду до урядової комісії й пішов до «полковника» — начальника комбінату «Донецькшахтобуд» М.С. Бурега — він був у ролі начальника штабу й особисто керував усім комплексом гірничопрохідницьких робіт. Пославшись на усне «добро» заступника міністра, одержав дозвіл та супровід. І ще умову: не потикатися у вибій. І тут прийняв гріх на душу: погодився, але з наміром порушити слово.

Правда, попереду на мене чатувала ще одна непередбачена перепона — пост при

вході у справді небезпечну зону з високим фоном. Але фронтовики недарма кажуть: чим ближче до передової, тим менше формальностей. Заявку на перепустку вже на станції підписав мені «комбат» Е. І. Виноградов, головний інженер комбінату «Мосбасшахтопроходка». Він перейнявся довір'ям до моєї персони, коли дізнався, що кореспондент свого часу працював у шахті і досі пам'ятає, як на кожному бланку завдання шахтарям є червоний рядок: «Безпека праці — перш за все».

Для чого ж шахтарі знадобилися на АЕС? У ті дні ми не мали повної відповіді на це запитання. І навіть шахири, котрі споруджували штрек під пошкодженим реактором, уявляли ситуацію в загальному плані: буде споруджуватися фундамент під саркофаг. Сьогодні, ми точно знаємо, для чого у Чорнобилі покликали шахтарів.

— Ніколи не думав, не гадав, що й на атомній станції для шахтарів робота знайдеться, — ніби сам собі до кінця не вірячи, завершує коротку дорожню оповідь начальник гірничого відділу інституту «ДонДІПРОшахт» О. П. Носань.

Їдемо автобусом з Чорнобиля саме на атомну станцію. Цей маршрут для Олексія Петровича став уже звичним. Автобус зупиняється біля адміністративно-побутового корпусу, де поруч із входом вивіска: «Чорнобильська атомна електростанція».

Прибули ми у звичайному шахтарському спецодязі: білизна, куртка, брюки, чоботи. Тільки замість каски на голові біла шапочка, як у хірургів на операції. Та ще легкі марлеві респіратори: хоч і минають тут дороги і підлоги, але пил набагато небезпечніший від вугільного чи породного.

Ще позавчора їхній командний пункт розміщувався в «бункері» — абсолютно безпечному підвалі приміщення АЕС. Не всиділи: тісно і душно. Крім того, розмовляти тут треба пошепки, аби не заважати працювати іншим штабам. Одне слово, облюбу-

вали приміщення на поверхні. Виміряли фон — терпимий! — і вибралися на простір.

Проходимо до дверей з написом: «Лабораторія металів». Її господарі виїхали після аварії, тепер тут тимчасово розташувалася нарядна зведеного загону гірників з Підмогильного і Донецького басейнів.

Штаб шахтарів — у Чорнобилі. А тут — командний пункт. До передової — метрів двісті по прямій. Там небезпечно. Там іде бій. Та й тут також респіратор надовго краще не знімати, і курити не варто.

— Я ще не зовсім звик, — киває на широке вікно у двір АЕС головний інженер комбінату

— Тільки у нас з усіх колективів Мінвуглепрому СРСР є досвід щитової проходки, — пояснює Едуард Іванович. — Тому в перші дні у самій штольні діють наші прохідники. А донбасівці взяли на себе найбільш небезпечні операції у котловані і на поверхні.

Із заявкою на дозвіл ідемо до чергового цивільної оборони. Біля дверей — пост дозиметричного контролю. Прилад перевіряє наше взуття і одяг, щоб ми не занесли пил з радіацією.

— Увесь тиждень ми їздили до котловану в бронетранспортерах, — говорить гірничий інженер Г.Н. Швидков. — А потім призвичаїлися, вивчили станцію і зрозуміли, що мож-

на без броньовиків обійтися, буквально вчора відкрили новий пішохідний маршрут. Ним і рушимо.

Піднімаємося сходами, через кілька поворотів виходимо у довгий просторий коридор. Ліворуч бетонна стіна з дверима у різні приміщення станції. Праворуч — під стелею суцільне вікно. За ним — внутрішній двір АЕС. Там подекуди ще сильне випромінювання. Ці місця дозиметристи позначили, і коли ми до них підходимо, провожають прискорює ходу, а часом робить коротку пробіжку: зайвий ризик ні до чого. Пригадується з курсу тактики: прострілювана ділянка долається кидком. Що ж, виходимо на передову.

Остання зупинка в коридорі. Хтось уже надав цьому місцю назву — «станція «Бахільна». Бахіли — це разові пластикові ланочки, які надягають на взуття перед виходом у зону. Коли повертаєшся назад, їх треба тут же зняти, щоб у споруду АЕС не затягнув зайвий «бруд». Для забудькуватих плакат: «Зняти бахіли!».

Ось тепер ми екіпіровані повністю. Виходимо з корпусу станції у двір, пробігли метрів двадцять і пірнаємо у котлован. Тут можна роздивитися. Глибина — метрів шість. У нижній частині ліворуч — вхід у штольню.

Ось з неї викочується вагонетка, перекидається набік. Грунт висипається у приямок. Звідти його виймає ковшем екскаватор і, розвернувшись, висипає. Там естафету приймає бульдозер: похилим бортом він виштовхує ножем гірничу масу на поверхню, за межі робочої зони.

Угорі котлован обтягують півкою — тонкий дах пропусковоє світло, але затримує пил, що його вітерець увесь час намагається змістити вниз, туди, де працюють люди. Тепер зрозуміло, чому Е.І. Виноградов сказав, що головна небезпека не внизу, а нагорі: адже гаряча зона там, а тут, на дні, фон у кілька разів нижчий. А в самій штольні радіації практично немає.

(Закінчення на стор. 3)

(Закінчення. Почток на стор. 2)

У вибої йде звичайна прохідницька робота. Бригадир посунув рукоять гідравліки, і зробив крок щит — пересувний металевий дах, який тримає ґрунт, поки не встановлять постійне кріплення. Його тут монтують слідом за щитом з бетонних сегментів, які всі разом утворюють надійне кільце. Далі новий цикл: вибійний молоток — лопата — вагонетка — відкатка. Трохи згодом: рейки — підкладки — планки — гайки.

Технологія знайома, тільки ритм незвичайний. У вибоях Підмосков'я у звичних змінах бувають перепочинки, зовсім без них не можна. Тут зміна всього три години. Всі буквально прикипіли до інструментів. Міцні м'язи, мокрі від поту сорочки — чоловіча робота.

Певна річ, я тут заважаю, на розмови часу немає. Прошу: «Всього два слова». У відповідь тільки: «Тіснувато!».

Так, навіть шахтарям, які звикли до тісноти, тут важко розвернутися. Діаметр тунелю обрано мінімальний — щоб менше виймати ґрунту, швидше просуватися вперед. По суті, ми у трубі двометрового діаметру. Внизу на рейках вагонетка: хоч і дуже маленька, а від борту до стелі і лікоть не стане. Завантажувати незручно, не розмахнешся.

Зі штольні виходимо у котлован: тут хоч просторіше. Поруч працює чоловік з газовим різак. Йому також ніколи, відповідає, не відриваючи очей від полум'я:

— Звуть Гаяр, прізвище — Шайдулін. Працює електрослюсарем на шахті «Гірник» у Тульській області. Визвався сам — у нас усі добровольці. Син служить в армії, дружина — Хатіма. Не пускала? Ні, вона у мене свідомо... Здоров'я в порядку, на рожен не ліземо, прагнемо швидше все зробити, та якщо треба — залишуся. Ні, безпартийний.

З іншим робітником цієї зміни розмова була схожа:

— Андрій Носонов, рік народження — 1960-й. Прохідник з шахти «Ніколінська». Дружина Наталя, дві доньки — Жена і Ганнуся, старшій три роки. Розумію, що ще небезпечно, але це треба, і хтось повинен. Кандидат у члени партії. Організація роботи? Так, бувають ще накладки. Але день у день їх меншає, штольні пройдемо достроково.

Після душу зайшли до нарядної на розбір зміни. Там уже висить «блискавка»: «Зміна гірничого майстра В. Амальчинкова встановила 5 кілець кріплен-

ня. Так тримати! Мета — шість кілець. Рівняйтеся на передовиків!».

— Другий день на штольні, а вже і передовики є, — говорить начальник комбінату «Донецькшахтобуд» М.С. Бурего. — Надійні хлопці. А чи надовго будуть у передовиках — подивимся. Хлопці з інших змін не слабкіші. Попереду роботи багато, але слова свого дотримаємо — штольні пройдемо швидше, ніж передбачалося.

Ось і все! У штреку побував. Тепер можна перевести дух, огледітися, дізнатися про деякі подробиці.

Розбір зміни тривав хвилин п'ять. Питання одне: що заважає працювати швидше?

— Вузьке місце для вантаження...

— Чекаємо конвейер, уже замовили за габаритами.

— У лазні черевиків не вистачає.

— Додамо.

— Складно з відкаткою — колії «гуляють»...

— Будемо класти ланки не по 8, а по 4 метри. Добираємо розтяжки і шляхові планки точно за розмірами.

Кожен такий розбір — мов краплина мастила в організаційну машину, яка просуває вибій міцними руками людей.

Тепер усім відомо, що країна не шкодувала коштів заради найшвидшої ліквідації аварії. І варто було зробити замовлення — найкращий прохідницький комбайн було б доставлено сюди за лічені години.

Та все ж головним інструментом шахтарів стали відбійний молоток і лопата. Вони виявилися найбільш надійними засобами. Нагадаємо, що люди мусили випередити можливе просідання реактора. Звідси і головна вимога — швидкість.

Саме під швидкість, а не під мінімум вартості чи максимум продуктивності праці добиралася технологія. Завдання ускладнювалося тим, що складалося з двох зовсім не схожих етапів. Спочатку треба було прокласти дорогу до місця виконання основної операції — пройти 136-метровий штрек під фундаментом реакторного відділення четвертого блоку. Потім з-під нього вибрати 2200 кубометрів ґрунту, а на його місце вкласти бетонну «подушку» з трубами для охолодження.

Зрозуміло, що породу з-під фундаменту не можна вигрібати всю підряд — інакше приміщення з ядерною начинкою просто провалиться. Значить, ґрунт належить виймати вузькими смужками і порожни-

тут же заповнювати бетоном. Для такої роботи ніякий з існуючих комбайнів чи комплексів не годиться: надто неповороткими виявилися б у тісноті потужні машини, призначені для виконання широкого фронту роботи.

— Щитова проходка серед усіх вугільних басейнів країни застосовувалася тільки у нас, — пояснив Е.І. Виноградов. — Тому у самому вибої зараз діють саме наші прохідники під керівництвом «наскрізного» бригадира В'ячеслава Петровича Коновалова. А донбасівці взяли за найнебезпечніші операції у котловані і на поверхні.

Так. Шахтарям, які завжди працюють поруч з небезпечною, довелося звикнути до того, що тут вона загрожує не знизу, як завжди, а зверху. І характер загрози незвичний: ні побачити її, ні почути.

Хоч і міцні нерви у хлопців, але не відразу наважилися ступити на майданчик перед котлованом. Незримість небезпеки зробила її зловіснішою, ніж вогонь чи обвал. Тільки метан, найпідступніший ворог шахтарів, підкрадається ось так непомітно і нападає зненацька.

Першим ступив парторг тульського загону Герой Соціалістичної Праці Микола Семенович Кузьмичов. За бувалим прохідником пішли інші.

Ніхто з них не отримав небезпечної дози радіації. Кожен знав, що це виключено: дозиметристи вже зробили точні виміри. Але одне діло знати і зовсім інше — бачити попереду товариша, який не з трибуни зборів, а он з того підступного «п'ятчка» з повним правом може сказати: «Комуністи, вперед!».

Виявляється, йти в першій шерензі — привілей обраних. Така властивість небезпеки — оголювати сутність людини. Егоїзм, пристосуванство, непорядність можна маскувати у звичайній обстановці, видаючи їх за гнучкість і скромність, діловитість і доброзичливість.

Та ось пробилася година біди, і маскування в ті травневі дні тимчасово перестало спрацьовувати. Одні поза чергою — по блату чи по «броні» — брали квитки і гарячково вивозили дітей та онуків подалі. Інші стояли в кілометровій черзі або чекали організованого вивозу дітей. Одні розмірковували про необхідність діяти, допомагати, а інші, не роздумуючи, поїхали в Чорнобиль.

Через кілька місяців, коли пристрасті вляглися, перші перестали ховати очі, знову нап'яли на себе маски дбайливців про долю людства. Все голосніше почали називати інших жорстокосердими дурнями, які прирекли своїх дітей на можливі захворювання. А тих, хто їздив у 30-кілометрову зону, стали видавати заробітчанами, мовляв, за легкими сотнями ринулися. А ми ось не такі, за довгим карбованцем не гонимося, тому і в зону не прагли.

Знайомі інтонації. Давненько про них чули: «Мені тут добре... тепло і волого!».

Здається, все повертається на свої місця. Але ні — чорнобильська біда залишала свій слід, невидимим тавром позначила спритників.

Деякі з них навіть засоромилися, замислилися і сьогодні намагаються триматися в тіні. А запеклі демагоги вже оговталися і знову кричать гучніше всіх, намагаючись видати чорне за біле, брехню за правду. Проте на їхніх обличчях, варто придивитися, явно виступає тавро пустомелі.

Звичайно, через роботу в 30-кілометровій зоні пройшло багато тисяч, і ні один не видавав себе за праведника. Були серед них і ті, хто можливість заробити ставив високо. Але такі з'явилися пізніше, після того, як безпеку вже здолали ті, що були першими.

А ось серед перших розмов про гроші не було. Вони їхали в невідоме, небезпечне, і можливі в їхній уяві втрати не могли окупитися ні тисячами, ні десятками тисяч карбованців.

Багато хто не мучив себе гаметівськими терзаннями: «Іхати чи не іхати?». Сказали: «Треба», — їм і в голову не прийшло відмовитися. У таких людей обов'язок професійний став обов'язком громадянським: кличуть — значить, потрібен. До них належить майже весь інженерний персонал.

Ось як сказав про це керуючий трестом «Донецькшахтопроходка» Євген Борисович Новик:

— Третього травня в тресті був робочий день. О 10.50 зателефонував заступник міністра, о 15.00 разом з проектувальниками вилетіли з Донецька в Київ. Через добу було прийняте рішення зводити штрек і доручити цю справу колективу «Київметробуду». Але робота виявилася складнішою, аніж передбачали. І 11 травня поступило розпорядження взятися до роботи нам. Ми й взялися.

Коло ми поверталися зі станції, в автобус сів попутник. Виявилось, земляк. Народився й виріс в Донецьку, потім виїхав на навчання. Став інженером-атомником, та так і не повернувся у рідні краї. Він розпитував про рідне місто, а шахтарі атакували його зустрічними питаннями:

— Як поводить себе четвертий? Чому сталася аварія? Куди ж дивилися вчені? Як радіація впливає на людину? А діти будуть після Чорнобиля?

Довелося земляку і відповідати, і переконувати, і відбуватися жартами...

А ось і штаб Мінвуглепрому. Розпочинається вечірня «планьорка».

— Скарги на харчування є?

— Немає.

— Які прохання у відділу робітничого постачання?

— На завтра потрібні зварник і електрик...

Зрошення в котловані, новий рукав стисненого повітря, лебідка, кисень для різаків...

Увечері виходимо з штабу. На центральній вулиці у пізніх сутінках видно білі свічки каштанової алеї. Люди вийшли пройтися, розім'ятися. Трищать цвіркуни. В саду зовсім недалеко заспівав соловейко.

Та ось тишу розрізав шум мотора: автобус повів нову зміну шахтарів на АЕС. День закінчився, а вахта триває. Звичайна вахта незвичайних прохідників. Прохідників, які ходять під аварійним атомним реактором.

(Закінчення. Початок на стор.1)

Менше з тим, традиція Різдва стала догмою, і щось змінити чи зламати сьогодні неможливо. Прикро спостерігати, як з кожним роком в українському варіанті Різдва практично вже нічого не має від Христа. Різдво стає світським святом, все більше перетворюючись на Римські Са-турналиї.

І повертаючись до тієї думки, про яку натякав на початку...

Щодо майбутнього, то Брекзйт, на який відважилася Великобританія, — крок не для боягузів. Багатогадинна зустріч голови Європейської комісії Урсули фон дер Ляйен і прем'єр-міністра Великобританії Бориса Джонсона 9 грудня в Брюсселі завершилася безрезультатно. Великобританія вийшла з Євросоюзу в січні року, що минає, через 43 місяці після того, як на референдумі 2016 року перемогу здобули прихильники Брекзйта.

Більшість українців з жахом думають про це, як про помилку Британії (або й не думають взагалі). Зате напевне сплять і бачать себе в Євросоюзі. У той час, коли вже прозвучали перші сигнали прощання історії з ЄС як із інституцією та союзом, що віджив своє. Проте тільки Британія це відчула і чесно визначилася зі своїм майбутнім без Євросоюзу.

31 грудня завершується перехідний період, під час якого Лондон зберігає доступ до внутрішнього європейського ринку і залишається в митному союзі, при цьому зобов'язаний дотримуватися правил Євросоюзу в усіх сферах, хоча більше не братиме участі в прийнятті рішень в ЄС.

Цей матеріал було розпочато славом Королеві, яка ані не є нашою, ані не здатна прийняти наші внутрішні й зовнішні виклики. Кожному — своє.

Проте Королева лишається у Великобританії символом Гідності і Єдності. Йдеться не про поклоніння людині, тобто Єлизаветі, а піднесення на гідну висоту категорій Гідності і Єдності.

Ми отримали корону Гідності не у традиційний спосіб, як то успадкування за походженням. Наша Гідність народжена великою ціною — Революцією Гідності, яка триває досі (і наша війна — за цінності Революції). Тому варто замислитися, що є рятівним для України, нашого народу, нашого майбутнього. І відштовхнутися варто від такої гарної дати — Різдва Христового, яке на Майдані-2013 радісно зустрічали щасливі українці, ще не знаючи, як відповідь невагомне зло на їхнє щире «Христос рождається!»...

Андрій ВИШКІЛ.

Юрій Домбровський.

Юрій Домбровський — із тих письменників, яких відкладаєш до теки «Незабутні». Смакуєш детальний текст, перечитуєш фрагменти, вловлюючи зв'язок із сучасними «Чому так сьогодні?» та відповідями на всі «чому» у його, скажімо, діалогії «Хранитель древности — Факультет ненужных вещей». Ці романи — детальний підручник репресій, анатомія репресій. На мою думку, характеристика і деталізація методів та засобів репресій, шантажу і знущання над жертвами режиму у Домбровського подана найкраще у літературі двадцятого століття (якщо можна про злочинний режим казати «подано найкраще»... відтворено найреалістичніше). Це детальна історія часу і людини часу.

Прочитайте. Варто було б і діалогію прочитати повністю. Але хоча б уривки про Марусю. Бо цікаво. І виникає купа питань, на які вже відповіді не буде. Від кого її чекати? Але лишається сильне враження про особистість дівчини, яка обпікала своїм вогнем всіх, хто опинявся поруч. Навіть катів.

Звичайно, на цих декількох сторінках легендарний образ ще більше оповитий загадками, якимись невідповідностями в описах зовнішності, подій. Історик, читаючи цей художній текст, заперечить: «Та яка ж це Соколовська?!».

Я — не історик. Лише людина, яка знає нюанси письменницького ремесла і знає, до яких ходів іноді змушений вдаватися художник слова. Аби донести правду до читача, врятувати істину...

(Перепрощую, але змушена подати текст мовою джерела. Перекладати Юрія Домбровського треба мати неабиякий хист і лексичний багаж! На таке зухвальство ще ніхто, здається, не відважився досі.

Про Марусю йтиметься в оповіді, що нижче, не відразу, про неї далі по тексту. Однак і вступ має значення — бо автор ніби робить преамбулу, пишучи про видатних жінок і тим самим

На скамеєчке сидели, курили, разговаривали: рядом с Корниловым расселся тот самый старик, которого звали Родионов.

— Так как же это дело случилось, расскажите, Семен Лукич, — попросил Корнилов, — если это не составляет секрета, конечно.

Родионов затянулся и далеко отбросил от себя папиросу. Бригадир сейчас же пошел, затер ее сапогом и вернулся.

Ст. 115

— Секрета тут, положим, никакого нету, — сказал Родионов важно, — но только я про все это вспоминать не люблю. — Он подумал и вздохнул. — Да, не люблю. Да и дело-то не было — просто вызывает меня комиссар и говорит: на совете решили Маруську израсходовать, транспорта нет и народ отрывать нельзя, а кончат с ней надо. Иди и выполняй. Ну, пошел и выполнил. Только и дела!

— Да, дела! — покачал головой бригадир. — Эх-эх! — Он вздохнул.

— Да, дела, — с вызовом подтвердил Родионов. — В то время мы этих расстрелов за большое дело тоже не считали, потому что война. — Тут раз ошибешься — и голова долой. И весь разговор, потому что разбираться было не-

ску. Такие повести с убийствами, расстрелами, красавицами часто можно услышать от неудачников. В течение ряда лет и даже десятилетий таскает такой тип в голове что-нибудь эдакое, лезет с ним к любому встречному-поперечному, рассказывает-пересказывает...

Ст. 116

...Над ним смеются, ему не верят, но после всех доделок, переделок и отсевоу у него в конце концов складывается что-то действительно похожее на правду...

Вдобавок ко всему старик Родионов оказался и партизаном... С тех пор, как по инициативе директора отдела советской истории через газету обратился ко всем участникам гражданской войны с просьбой поделиться воспоминаниями, его кабинет был постоянно полон...

Ст. 118

— Слушайте, — сказал я, — тут вы о царице Зиновии говорили, это к чему?

— Да это все о монете, — объяснил Корнилов, — пришел ответ из Эрмитажа, надпись-то на ней самая простая. Никакого там Санабара, конечно, нет, просто это одна из монет Аврелиана.

— Из незначущих в каталогах, — быстро и горячо сказал Родионов.

двадцать; сегодня мы шлепаем, а завтра нас на столб тащат. Одно слово — революция, а революционных мер в ту пору только две было — либо вызывает тебя командир, утешит, утешит, наганом по столу стучит, а потом и крикнет: или «Чтоб я твоей рожи не видел!», а либо скажет: «К стенке!» — и пойдет вон из комнаты. Ну и конец тебе тут же, никаких ведь кассаций и апелляций нет, — степь! — Он остановился и поглядел на бригадира: — Вот ты мне сейчас с пьяных глаз про брата толковал, как его ни за что ни про что взяли, а я вот скажу тебе...

— Рассказывайте, рассказывайте, — схватил старика за рукава Корнилов.

— Ну, что ж там рассказывать, я все рассказал...

Ст. 120

...Вышел я в коридор, а там Митька стоит, губы распустил, скоротерился весь: обидно ему, что его не вызвали. «Куда он тебя посылает?» — спрашивает. «А пойдешь, — говорю, — спроси». И пошел. Тут он меня догнал, вынул флягу, говорит: «На, хвати для крепости руки». И я, дурак, хватил, и много что-то — грамм триста, наверное. А знаешь, какая самогонка была? Горела! Видишь, какой дурак, иду на такое

Маруся Соколовська та її несподівана літературна територія

Не буду переказувати обидва романи. Не буду розповідати біографію автора. Захочете — знайдете в бібліотеці чи мережі. Пропоную один уривок із першої частини діалогії, який мене просто ошелешив.

Бо там написано про Марусю Соколовську! Так! У росмовному романі, дія якого відбувається в радянському довоєнному Казахстані! Історія дівчини-отаманки з вуст її ворогів-убивць!

Річ навіть не в достовірності оповіді про Марусю. А в самому факті її присутності в романі.

Чому для автора було так важливо зберегти переказ у художньому творі, який насправді є художньо оформленим літописом життя самого Домбровського? Навіщо йому давати величезний переказ про легендарну Марусю, якщо без нього роман аж ніяк не стане біднішим?

Коли я читала ці сторінки, спочатку не зрозуміла: а про кого це? Стоп! Це ж Маруся Соколовська! Отакої! В її останні дні, перед смертю, якщо така смерть саме тоді її упіймала. Образ розумної, винахідливої, незламної серед адептів і «воїтелів» «русского мира».

Очевидячки, цей уривок пройшов повз увагу більшості українських читачів. Інакше б хтось таки помітив би сюжет із переказом останніх днів Марусі.

Гадаю, не відає про цю знахідку й автор роману «Маруся» Шкляр.

Важко передати хвилювання, з яким я читала уривок, що виглядає як цілком самостійне оповідання в тілі роману. Невже Юрій Домбровський, опонент режиму, умисне передав послання про Марусю? Чи його хтось про це попросив?..

підкреслюючи масштаби особистості Марусі...).

Ст.114

— А царицам всегда почет, — ответил кто-то третий, и я узнал голос бригадира. — А какой, скажите, нации была — еврейка?

— Нет, вероятно арабка, — ответил Корнилов.

— И, поди, еще красавица! — усмехнулся старик. — они все такие, красавицы: Клеопатра, Саломея, которая скакала, плясала, наша Катенька.

— Да, говорят, была изумительно красива, — ответил Корнилов. — И очень образованная. Говорила на четырех языках. Муж ее брал с собой в походы, и она участвовала в походах вместе с мужчинами.

— Ну, вы этого мне не говорите. Где уж им, таким, воевать по-настоящему, — презрительно усмехнулся старик, и я почувствовал, что он махнул рукой. — Это все хворс, а не война. Пока она на коне — она и хороша, а как стащишь за вихры, так она и папу, и маму продаст. **Вот Марусяка такой герой была, что не подходит, а как до расправы дошло, так тоже начала задом вилять**, но, однако же, мы не Аврелианы, мы ее тут же израсходовали.

— Так ту Маруську, кажется, в сражении убили, — несмело сказал бригадир.

— Это не нашу, — категорически ответил старик. — Я знаю, что ты думаешь: **их несколько было, самую главную-то я лично израсходовал**.

— То есть как вы лично? — спросил Корнилов. — То есть собственноручно?

Ответа я не услышал, — очевидно, старик кивнул головой. Я осторожно заглянул вниз.

когда, да и некому... Мы не юристы-специалисты. Тут не в этом дело, а вот в чем. Все равно она мне и после смерти свой бабий хворс выказала. **Я ее сам своими глазами мертвой видел, еще оттащишь подсобил, а недели через две после того, как мы уже верст за триста были от этого места, призывает меня к себе комиссар, улыбается, подает бумагу: «Прочитай-ка, тебе». Посмотрел я на подпись, так у меня ноги и дрогнули: «Твоя Марусяка». «Плохому меня расстреляли, пишет, все равно я живехонькая. И еще не одну сотню Вас, голодранцев, в штаб генерала Духонина отправлю. А тебя, босяканта, за то, что меня расстреляли на поле водил, я, говорит, живьем на тысячи и один кусок разрежу».** Вот ведь какая гадюка!

— Да, — сказал Корнилов неопределенно, — бывает.

— Да не, что же это такое! — чуть не со слезами вскочил бригадир. Раз вы же ее сами мертвую видели, так как же, значит, как вы ее ни стреляли, а она... Так что это — чудо, что ли?

— Вот рассуждай, что и как, — строго ответил Родионов. — **Тогда таким чудесам конца-краю не было. Сам же сказал, что Марусек целый десяток ходил**.

— История, — сказал бригадир подавлено. — Вот такая история.

Тут мне что-то попало в нос, громко чихнул и спрыгнул на землю.

— О, вот и наш ученый, — радостно воскликнул бригадир, увидев меня, и пошел ко мне навстречу. — Ну, как спали-то? Я смолоду любил на сеновале ночевать...

...Бог его знает, что за человек и много ли правды в том, что он рассказал хотя бы про эту запи-

— Да, не значатся, я смотрел, — подтвердил Корнилов. — ее даже в каталоге монет Британского музея нет. Так что очень может быть — это уникум.

Ст. 119

— Мы это скоро сделаем, — сказал Родионов решительно. — я за пару часов этот лист вам доставлю. У меня начальник по этим делам — друг хороший, мы с ним вместе служили, он для меня, если попрошу, все сделает. Я про него сейчас рассказывал — это он мне приказывал Маруську расходывать.

— Ну, ну, так вам поручили ее, и... — сказал Корнилов.

— А тут мне ее поручили, — твердо ответил старик. — «На Митьку, — говорит комиссар мне, — я не надеюсь, потому что Митька еще сопляк, а она чаровница, цыганка. У нее гипноза много, еще отведет Митьке голову, а ты, говорит, человек крепкий, достойный, потомственных рабочих кровей, в партии социалистов-революционеров состою, ты можешь». Ну правильно, я могу! Что ж тут говорить — могу! «А где же, — спрашиваю, — расходовать-то?» — «А в поле, по дороге, я уже послал мужиков яму рыть, как увидишь их, около ямы ее и кончай, забирай сейчас же, садись на лошадь и веди».

Ну, понимаешь, я с непривычки немного даже обалдел, то хоть загодя предупредяют, а то сразу — забирай да иди и стреляй. «Так, — спрашиваю, — и вести одному?» — «Да так, — отвечает, — и веди один. Бери коня, наган и подъезжай к сараю, ее к тебе сейчас же выведут». Ну что ж тут долго разговаривать? Надо понимать: **19-й год, Украина, степь! Сегодня мы здесь, а завтра подогнал к нам батальон с пулеметами, и побежали мы верст за**

дело, а сам... Ну, ладно! Пошел я в конюшню, вывел коня, оседлал, подскакал к сараю, в руках наган. Смотрю, ее мне выводят. **Красивая баба была, высокая, ладная, себя блюла, а глаза зеленые, змеиные**. И правда, разве ее Митьке-сопляку поручать? Но, однако, мне на эту прелесть ее, так сказать, целиком и полностью наплевать. Я в те годы революцию понимал строго, по-каменному, ничего себе лишнего не позволяя, водки пил мало, баб не придерживался, такая стойкость у меня, так сказать, в крови заложена. Ну, вывели ее до сарая, **стоит она, циркает через золотой зуб, смотрит на меня, улыбается, эдак плечиком передергивает, знаешь, как бабы, — одно плечо выше другого**. «Куда же ты, — спрашивает меня, — красный орел, поведешь?». Отвечаю ей строго, по-революционному: «Куда следует, гражданочка такая-то... вот забыл, забыл ее фамилию — Черненко. Или Бочкарева, или что-то похожее... — куда следует, туда вы и пойдете. Шагом марш, ни с кем не разговаривать. По дороге не останавливаться! А побегите — сами понимаете!». Усмехается, змея. «Я-то, — говорит, — командир, не побегу, я свое, видно, уже отбегала, а вот ты-то, — говорит, — будешь бегать, только навряд убежишь, не такие дела твои, чтоб трудовой народ дал тебе убежать». Нет, ты чувствовал, какая гадюка! — сказал он вдруг с каким-то злым восхищением. — Чувствуешь? Ее, так сказать, на шлепку ведут, она другим этим грозит. И опять-таки, видишь, ни от кого такого, а прямо от имени трудового народа! Как будто она народ, а я, так сказать, буржуй, куркуль, помещик!

Маруся, Олександра Соколовська.

(Закінчення. Почток на стор. 4)

— *Скільки у народа завжди захитників оказывається,* — усміхнувся бригадир і покачав головою. — *И Колчак. И Деникин, и Маруська вот эта, и ты с наганом!* И все захитники!

Коротко скрипнула скамейка, это рассказчик сделал резкое движение.

— Не так говоришь, — строго сказал он. — Пустые, глупые слова ты говоришь! Народ всегда знал своих захитников, это мы, так сказать, прослойка, мелкая буржуазия да мещанство колебалось, а он, батюшка наш, всегда знал, кто у него враг, кто друг.

все принципы, идейность его прекрасная, как пар отлетают, мещанин мещанином остается. Вот вроде той распрекрасной Зиновии.

Ст. 121

— Да что я тебе сказал такого, — пробормотал бригадир. — Я только...

— Не хитри, я не глупенький, понимаю, что ты сказал, и ты тоже понимаешь, — торжественно и строго произнес старик. — Нехорошо ты сказал, а подумал еще хуже! Не надо так, мы старые люди, должны разбираться. Ну, ладно. Так я, конечно, на эту пулю, что она мне отлила, ничего не ответил, а только крикнул ей: «Разговорчики прекратить, шагом марш!» — и наганом потряс. Пошли. Вышли за ворота, я на коне, она впереди. А еще раным-рано, часа четыре утра, все окна на ставнях, только кое-где бабы с ведрами дорогу перебегают, нас увидят — сразу около заборов приседают. Прошли мы два квартала так, она меня и спрашивает: «Куда же ты меня, красный орел, смерть врагам, ведешь?». Я на ее шуточки ноль внимания. «К начальнику, — говорю, — вас доставлю. Новый комиссар из дивизии приехал, разговаривать будете». Усміхнулась она, покачала головой. «Что ж, он в четыре уже на ногах? Не больно у вас много таких! Нет, похоже, ты меня в штаб Духонина отводишь». Вот видишь, все понимает, гадюка. Ну, конечно, я ее шуточки, так сказать, опять мимо ушей полностью пропускаю и спокойно говорю: «Фамилию свою, конечно, мне тот начальник не докладывал, может, он и Духонин, а только есть приказ отвести вас к нему срочным порядком, вот я и выполняю». «Ну давай, давай, — говорит, выполняй». Вот прошли мы весь городишко, вышли в поле; как увидела она, что дома кончились, вдруг остановилась, повернулась ко мне и говорит со всей, так сказать, решительностью: «А ведь это ты меня, мужик, на шлепку ведешь». «Ладно, — говорю, — иди, не рассуждай, там поговоришь». Стоит — не двигается, покраснела, не знаю уж от страха или от злости, *глазищи свои зеленые, змеючие раскрючила.* «Да ведь

жалко, — говорит, — мужик, умирай в такие годы-то. Отвечаю ей: «Годы тут, положим, ни при чем, умирай всегда придется, а ты знала, на что шла. И ты знала, и я знаю, так что уж тут рассуждать». «Это, — говорит, — конечно». Пригадумалась немного, потом вдруг циркнула через зуб, взглянула на меня, тряхнула головой: «Пошли». Пошли. Я сижу на коне, в одной руке наган, в другой поводья, сижу и смотрю. А у меня голова уже начинает гудеть. Да где же это, думаю, они яму копают, куда же он, черт, комиссар, меня погнал? Вдруг она усміхнулась, повернулась опять и говорит эдак, с ленцой: «Эх, жизнь-жестянка. Хотя бы ты меня поласкал бы, что ли. Я ведь уже два года этими глупостями не занималась. Туда приду, все архангелы животики надорвут!». «Ладно, иди, — говорю, — гадючка, не строй дурочку. Здесь шалавых нет, не на кровати с любовником разговариваешь». «Не с любовником?» — да как поведет плечами, и плечо у нее одно сразу голое и грудь тоже голая. А такая грудь, что наколоться можно. «Что, говорит, хороша Маша? Смотри, смотри-ка дальше» — и еще раз как-то мотнула всем телом, и веревки на землю падают. Вот как это может быть, скажи? Вот ты, товариш Корнилов, ученый человек, как это может быть?

Корнилов ничего не ответил, очевидно, просто пожал плечами.

— Гипноз, — сказал бригадир. — Я в цирке в Москве видел. Там факир Торама тоже развязывался.

— Вот это ты верно сказал, гипноз, — продолжал старик, — обхватила шею коня и лезет ко мне на руки...

Ст. 122

...за наган хватается. Закричал я тут, так сказать, отчаянным голосом. «Назад, — кричу, — матери твоей черт». Размахнулся наганом, врубил ей, и у меня уже ни голоса, ни сил нет. И вдруг смотрю — те стоят. Из ямы выскочили и стоят, смотрят, а в руках лопаты. Как гаркнул я тут: «А ну-ка прибавь шагу! Да как налетел на нее конем, она перевернулась и увидела их. «А-а! — говорит и головой кивает. — А-а!». Уж не знаю, что она хотела сказать. Так я, пока она не смотрела, при-

нулся и бац ей в затылок, бац! И сразу череп надвое, и звук такой, как будто полная бутылка опрокинулась, — чпок! Повернулась, взмахнула рукой, сделала два шага ко мне, ноги подломились, упала боком. Я с коня соскочил, подлетел с наганом, с размаху раз, раз ей в глаз, а потом стою над ней, смотрю и ничего не могу сообразить, ни поднять ее, ни до ямы поволочить, ни на коня влезть, ни оружия спрятать — ничего!

Те двое подбежали, подхватили ее на руки и потащили, а у нее голова вихляется, зубы блестят, ноги дрожат по-комариному и кровиска, кровиска хлещет. Вскочил я на коня, врезал ему прямо по глазам да целый день по степи и проблукал. Где был, у кого был — ничего не помню...

...А недели через две, когда мы уже верст триста были от этого места, призывает меня к себе комиссар, улыбається, подает бумагу: «Прочитай-ка, тебе». Посмотрел я на подписи, так у меня ноги и дрогнули...

От і все. Багато роздумів після прочитання сторінок Домбровського. Хотілося б коментувати окремі нюанси, де автор ніби підказки лишає нам.

От навіщо йому вставляти у свій твір цю довгу детальну оповідь про Марусю, прізвисьце якої, буцім, кат згадати не може?

Де він почув цю історію? Чи тоді у Казахстані, коли працював у музеї? Чи коли сидів у слідчому ізоляторі? Чи коли був у таборах?

Я вдячна Юрію Домбровському за це послання із глибини часу і з глибини роману.

P.S. 2019 року — минуло 110 років від дня народження Юрія Домбровського й 100 років з дня смерті Марусі-Олександри Соколовської, якщо вона не врятувалася.

Маруся-отаман народилася 14 грудня. У 2022 році чи вшановуватимуть народ і країна її 120-річницю з дня народження?

(Світлини взяті з мережі у вільному доступі).

Романи Юрія Домбровського читала і вам цитувала, коментуючи, Ірина КРИМСЬКА.

НА СВОЇЙ НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

Перші відкладені гроші люди віддавали на будівництво церкви

Ustia STEFANCHUK

Подумала, що до Різдва пасувало б розповісти трохи більше про українські церкви в Канаді, зокрема ті, які мені траплялися в преріях, і з яких починалася розбудова українського релігійного і суспільного життя. Тутешні українські церкви важливі під кількома оглядами, насамперед, бо саме з них починалася розбудова поселення як територіальної одиниці і як спільноти.

З'являлося кілька надліво-гоумстедів, і з перших же тижнів на новому місці люди почи-

нали творити парафію. Останні поставали, часто, ще до появи церкви в сенсі будівлі. Кому першому пощастило збудувати якусь хату, той і гостив у себе людей, там і Святе Письмо читали між собою. Це ще до моменту, коли з'явилися священники (українським священнослужителям було непросто, бо доводилося пробиватися через «територію впливу» католицької французької церкви і російської православної).

Так от, чи не перші відкладені гроші люди віддавали на будівництво церкви. Де бідніша громада — то будували самі, як вміли, по пам'яті за зразками зі Старого Краю. Себто, робили таку церкву, як в рідному селі стояла (тому тутешні краєвиди

часто нагадують Львівщину чи Франківщину).

Більш заможні громади вже запрошували фахових будівельників. Часто територію під церкву відкривали зі свого наділу селяни. А ще ті, які не мали достатньо грошей, мали велику родину для прогонування, ще не закінчили будівництво власної хати — ті вкладали працю, допомагали на будівництві.

Загалом церкви будувалися у складчину — кожен з громади вкладав свою частку. Жінки відігравали важливу роль при будівництві тих перших церков, бо часто організовували і провадили те, що ми б сьогодні назвали фандрейзингові кампанії: роблячи вареники на продаж, продаючи випічку. З

цього бере початок чимало жіночих товариств.

Пропоную переглянути картину славного канадського мистця українського походження Петра Шостака (1943 р.н.), який виростав на фермі в родині українських емігрантів і в

своїх полотнах передав красу і колорит тутешніх українських поселень. Особливо мені подобаються його пейзажі з церквами, важливі ще й тим, що багатьох з тих святинь вже немає (чому так стається, також згодом розповім).

Позаминулого числа з подачі Ольги Гури тижневик згадав про Володимира Вайсблата, річниця від дня народження якого минула 5 грудня. Один читач у розмові зауважив: «Ніхто нічого про Вайсблата не знає, хоч він із Малина».

Поділяємо думку читача, але слово «ніхто» замінимо на «переважна більшість». Отож ми вирішили трішки надолужити у поінформованості щодо Володимира Вайсблата.

Так склалося, що свою історію ми почали повноцінно вивчати та осмислювати лише в роки Незалежності. У Радянський час багато імен було під забороною. Серед них й уродженець Малинщини Володимир Вайсблат (псевдоніми Олександр Гер, Володимир Білолістов) — видавець, художній оформлювач, науковець, публіцист, драматург, викладач. Він прожив не надто довге життя. Однак устиг зробити свій внесок у розвиток української культури.

Комісії з видавання пам'яток новітнього українського письменства ВУАН. Бере участь у виданні Повного зібрання творів Т. Шевченка. В 1921-1924 роках є художнім редактором і автором «Шевченківських збірників». У 1931-1933-му — фактичний редактор «Кобзаря» Тараса Шевченка з ілюстраціями Василя Седяра. У 1932-1933 роках був художнім редактором збірника «Український революційний плакат». Він — один із засновників виставки Тараса Шевченка в 1920-му, Миколи Гоголя, Григорія Нарбути та музею Тараса Шевченка в Києві.

У ці роки він проявляє себе й на ниві перекладацтва. Разом із Миколою Зеровим перекладає «Народні оповідання» класика нової єврейської літератури Іцхака Лейбуша Переца (видано 1920, 1921). Про роботу над перекладом у своїх спогадах «Життя, ограничене в сонет» згадує дружина Миколи Зерова Софія: «...Частим гостем у нас був Во-

Наумовичу. Дізнався я й про дружні стосунки, що єднали Олександра Гера з акад. Сергієм Єфремовим, Андрієм Ніковським та іншими визначними діячами української культури. Знайомство з Олександром Гером належить до найсвітліших моїх згадок».

Після ренесансних 20-х приходять криваві 30-ті роки сталінського терору. Разом із знищенням українського селянства під час колективізації та голодомору відбуваються і репресії щодо української інтелектуальної еліти. Процес СВУ (Спілки визволення України); репресії, пов'язані із вбивством Сергія Кірова 1934 року; терор 1937-1938 років; розстріл 1111 чоловік, у тому числі і представників української інтелігенції, в урочищі Сандармох.

Чорні хмари нависли і над Володимиром Вайсблатом. Наприкінці 1933 року він був заарештований, а 1934-го

«Є ще на світі люди, які цікавляться такими дурниціями як мистецтво...»

Уродженець Малина Володимир Вайсблат — визначний діяч української та єврейської культур

Народився Володимир 5 грудня 1882 року у сім'ї без перебільшення визначній. Його батьком був Головним рабином Києва а-рав а-Гаон Н.-Я. Вайсблат. Молодшим братом Володимира був Йосип Вайсблат, живописець, графік і скульптор. Його сестра — дружина українського перекладача Євгена Дроб'язка.

Сам же Володимир Вайсблат — батько українсько-російського фізика Олександра Вайсблата та дід мистецтвознавця та видавця Артура Рудзицького.

Навчався Володимир спочатку в Малині. Коли ж йому виповнилося 11, він здійснив сміливий вчинок: самостійно, без будь-якого супроводу, поїхав до Києва. На життя заробляв уроками німецької мови та роботою в друкарні. Саме тут він познайомився з професією книгодрукаря і здобув свій перший досвід у цій сфері.

Закінчивши восьмирічну гімназію у Києві, юний Володимир вирішив переїхати до Німеччини, де 1906 року закінчив Гейдельберзький університет. Після цього оселяється у Санкт-Петербурзі. Тут він почав друкувати свої перші статті з історії книги та мистецтвознавства в журналах «Русский Библиофил», «Аполлон». Також друкувався і в київських журналах В. Кульженка: «Искусство в Южной России», «Искусство и печатное дело».

Спробував себе й у якості драматурга, написавши п'єсу «До сонця», яка була опублікована 1908 року і поставлена театром «Солонцов» у Києві. Спільно з Олександром Адашевим уклад «Театральну хрестоматію» (псевдонім Олександр Гер), яка була видана 1913 року з передмовою Костянтина Станіславського.

Займався укладанням популярних у Росії збірників «Чтец-декламатор» під псевдонімом Володимир Білолістов.

Зацікавлення театром не було випадковим, бо ще в студентські роки захоплювався театральною справою. Навчаючись у Німеччині, знайомиться з театральним актором і режисером Максом Рейнхардтом та відомим художником і сценаріографом німецького музичного театру Емілем Преторіусом. Про нього він написав популярну статтю, яка була надрукована в журналі «Искусство и печатное дело».

Наш земляк дружив із Шолом-Алейхемом, Максимом Горьким, Олександром Бенуа. Збереглися листи Шолом-Алейхема до Володимира Вайсблата. У них він висловлює свою повагу до Вайсблата як до небайдужого до єврейської культури. В одному з листів він пише: «Шановний пане Вайсблат! Ваш лист порадував мене. Є ще на світі люди, які цікавляться такими дурниціями як мистецтво, література, тим більше єврейське мистецтво і література, особливо на «жаргоні». Я гадав, що в нашому місті Єгупці знають лише про цукор, акції, банки, банкрутів, кукиші, їздити в Марієнбад, жити в Бойбрику, грати в преферанс, екарто або в тертлмертл! Я завжди думав, що для моїх біржових колег «Шолом-Алейхем» повинен бути вихреснем у сім'ї».

Перша світова війна застала Володимира у Ляйпцигу, де він був комісаром Російського відділу на Міжнародній виставці друку і графіки. У зв'язку з початком війни, разом з іншими громадянами Росії був депортований до Данії. До Росії повернувся лише 1917 року.

Цей рік був переломним для Російської імперії. Лютнева революція, яка позбавила Росію від самодержавства, активізувала громадське життя на всіх теренах імперії. Не оминули ці зміни й Україну. 4 березня створюється Центральна Рада, відкриваються перші українські школи та гімназії, активізується видання українських книг та періодики.

Не був осторонь українського піднесення і Володимир Вайсблат. Він фактично стояв у витоків новітнього українського книговидавництва. Був одним із засновників Держвидаву в Україні. Незважаючи на Громадянську війну, часту зміну влади та тяжке економічне становище він видавав твори Михайла Грушевського, Катерини Грушевської, Сергія Маслова, Миколи Зерова, Сергія Єфремова, Андрія Ніковського, Петра Курінного та інших. Був власником київського видавництва «Леттер». У 1918-1920 роках — художній редактор майже всіх книжок, які видавалися в Києві.

На часи Розстріляного відродження припадає нова сторінка у діяльності Вайсблата. 1923 року він стає членом

лодимир Наумович Вайсблат (псевдонім його — Олександр Гер). Проста у спілкуванні, мила людина, з якою цікаво було поговорити. Разом із Зеровим вони перекладали оповідання Переца. Микола Костянтинівич єврейської мови не знав, і вони працювали так: Володимир Наумович перекладав з єврейської на російську, а Микола Костянтинівич — тут же з російської на українську...».

Не полишає дописувати до різних видань, зокрема і до журналу «Бібліографічні вісті». А з 1925 року розпочинається його викладацька робота у Київському художньому інституті на поліграфічному факультеті, а також в Українському науковому інституті книгознавства (УНІК). З 1931-го — професор.

Спогади подає і класик українського художнього перекладу, в'язень сталінських таборів Григорій Кочур: «У 1920 році вийшла в світ книжка з такою назвою: «Народні оповідання» І.-Л. Переца в перекладі М. Зерова і Ол. Гера. Хто такий Микола Зеров, я тоді вже знав добре, а про Ол. Гера не знав нічого. Поступово, крок за кроком, почав дізнаватися і про нього. Дізнався, що Ол. Гер — псевдонім, а справжнє його ім'я — Володимир Наумович Вайсблат. Дізнався, що вчився він у Німеччині, вивчав книгознавство та видавничу справу. Що тепер він працює у видавництві Всеукраїнської академії наук. Зустрів його ім'я в «Шевченківському збірнику» 1924 року, де у вихідних даних стояло: «Художня редакція Ол. Гера», у збірнику вміщені коротенькі примітки про художників, чії малюнки були в збірнику. Наступний етап: серед моїх друзів було подружжя Дроб'язків — Євген Антонович і Лія Наумівна. Виявилось, що вона — сестра Володимира Наумовича, з нею ми й пішли до нього. Мене тоді цікавила творчість Рільке. У Володимира Наумовича я знайшов монографію Рільке про Родена, яку він охоче мені подарував. Але несподівано натрапив я ще й на другий том монументального видання «Українські народні думи» Катерини Грушевської. Перший том у мене був, другий наказано було знищити, як націоналістичний. Збереглося кілька примірників — один належить мені — завдяки Володимирі»

його позбавлено викладацької роботи. Однак доля виявилася милосердною. У 1935-1937 роках разом із літературознавцем Сергієм Масловим він працював у відділі рідкісних та рукописних книг бібліотеки АН УРСР. Пізніше — в Медвидаві УРСР, де видавав книги відомих українських учених-медиків.

З початком Другої світової війни разом з сім'єю евакуювався до Середньої Азії. 1943 року повернувся до Києва, де і помер 62-річним 8 січня 1945-го.

У Радянський час про Володимира Вайсблата майже не згадувалося. Лише із здобуттям Україною незалежності починається дослідження діяльності нашого земляка. Видавництва «Дух і літера» та «Оранта» у 2009 та 2011 роках випустили перевидання «Кобзаря» за художньою редакцією Володимира Вайсблата. Однак діяльність Володимира Йосиповича Вайсблата вивчена недостатньо, а зацікавлення нею не виходить за межі невеликого кола інтелектуалів та дослідників.

Підготував
Володимир ПЕТРЕНКО.

Віктор
ВАСИЛЬЧУК

(Продовження. Початок у №7)

...Максим, приголомшений такою несподіванкою, не біг, куди очі бачать. Не горів бажанням напитися. Не прагнув і кинутися стрімголов з даху студентської багатоповерхівки. Просто ліг горілиць і так пролежав, мабуть, вічність. Принаймні так йому здалося. Лише під вечір депресняк минув. Ніч пройшла теж без пригод. Прокинувшись, як завжди, о восьмій ранку, він, навіть не поголившись, подався на залізничний вокзал. Заскочив до останнього вагону електрички, що прямувала до Міста.

Хлопцеві відчайдушно захотілося додому. Терміново. Він нікому й не сказав про свій несподіваний від'їзд. Та й навіщо комусь пояснювати. Хто зрозуміє? Це була його власна трагедія, власний вузол, що його треба було розв'язати або ж розрубати...

— Що, добігався, студенте? Знайшла заміну твоя краля... І очі в нього не сіро-зелені, Ромео ти наш... — в поріг дорікнула в'дливо сестра.

— Знайдеться і для мене! Не переймайся, сестричко, — відповів оптимістично-байдуже. — А звідки ти знаєш, що в нього очі не сіро-зелені?..

— Я багато чого знаю. Ти що, забув, що ми з нею в одному класі навчалися...

— Що з ним? — запитала мама у дочки.

— А ти нібито не знаєш... Тоня... Сергій з армії повертається...

Мати заметушилася по хаті. Заходила накривати на стіл.

— Синку, ти, мабуть, зголоднів. Цілий божий день вакуєшся в стінах. Я тут дерунчиків на смажила... Пізніше приготую твої улюблених карасів зі сметанкою...

— Не хочу... не голодний... — буркнув, не виходячи з кімнати.

Ранком, наступного дня, нічого путнього не пояснивши батькам, Максим повернувся до столиці. Твердо налаштований забути облудницю, вирвати з корінням це недавно такі щемні почуття. «Нехай тепер тишиться своїм Сергієм... Незабаром одружусь, назло... І ще побачимо, кому веселіше стане!..»

Максим зловився, здавалося, на увесь світ. Подумки вигадував, як помститися. Вирішив до сміху просто — негайно одружитися. І доля підкинула йому шанс.

...На залізничному вокзалі було напівпорожньо. Зайшов до зали чекання. Там стояв міцний дух поту, сечі й пива, що безцеремонно роздирав ніздрі. Аж занудило. Прожогом вилетів, як із камінного мішка. І зупинився, оп'янілий від свіжого ковтка акаціевої ночі. Ніби випив келих солодко-щемної гіркоти. На мить здалося, що він нікому не потрібен на цьому світі. Невимовна туга зблиснула у вікнах самотнього трамвая, зазирнула до темних шибок вже

ЗУСТРІЧ У РЕЙСОВОМУ АВТОБУСІ

поснулих багатроверхівок. Небо враз затягнуло свинцевими хмарами. Тривожно залопотіли зелено-рудими головами каштани. І на заплужену бруківку впали важкі краплі вечірньої зливи.

— Чого це ви мокнете? Ховайтеся швидше під парасольку. Ставайте сюди, не вкушу. Я теж спізналася на трамвай, — прозвучало за спиною.

Ноги Максима ніби заплуталися. Він озирнувся і побачив спочатку пишне волосся, а потім... світлі очі. Чомусь стало солодко й тривожно. Дівочі ніжки граціозно переступили калюжу, а тендітна рука простягнула несподіваний притулок.

— Беріть, не буду ж я ще й тримати над вами...

Автоматично-спантелечено й без слів Максим ухопився за тростину парасолі. Наче утопаючий за соломину. Безладно замерехтіли вуличні ліхтарі. Хаотично закружляли краплі дощу. Думки...

— Підемо?..

Трагічність ранку відступила. У грудях, під серцем, дивно залоскотало. Мовчки й без оглядки, ніби робот, Максим йшов мокрою вулицею, тримаючи над нічною незнайомкою парасольку. Здавалося, він тримає ціле небо. Незнайомка щось говорила. Проте він не чув її слів. Не бачив пишного руського волосся. Тільки волошкові очі, які раз-у-раз виринали у світлі фар зморгілих зустрічних автомобілів, трамваїв і троллейбусів...

І раптом злива вщухла. З-під оксамитових дівочих пальців, що мимоволі торкалися його руки, струмувала чарівна енергія, яка поступово відігривала скрижанілу душу ще зовсім недавно ошуканого Ромео.

Так буває... Здається тріснув навпів світ! Усе довкола маренгове. І просвітку ніякого. Тоді несподівано стається справжнє диво... Натомість не помічаєш уже сірих кольорів. Усе рожеве, співає... Справжній романтизм...

— Усе наше життя — романтика... — долинуло до вух Максима солодко-ватро-щемне. — Тільки в одних воно — рожеве, як мрія, а в інших — як натільник: у білі й чорні пасамуги.

— Про що ви?.. — запитав ніяково Максим.

— Ой! Ми ж вами навіть не познайомилися. Анжелка, — відійшла трохи в бік дівчина, щоб бачити обличчя хлопця, і простягнула йому тендітну руку. — Можна Ліка.

— Макс.

Він ніби відчув, що після цієї вечірньої зливи все зміниться. Весняна негода змила сум і всю трагічність цілого дня. Ні, цілої епохи... Юнак зрозумів, що у його життя несподівано увіткнулася саме біла стрічка.

...Наступного дня він поспішав на перше побачення з Анжелкою. Вона й справді геть затінила своїм неочікуваним романтизмом усю юнацьку жагуну. Усе, здається, було просто й чудово. Вони безтурботно вешталися вулицями й вуличками столиці. Розмовляли про що завгодно. І одного дня несподівано забрели до Палацу

одруження. Максим згадав свою обіцянку і випалив:

— Виходь за мене, Ліко...

Дівчина ніби спіткнулася, а потім оговтавшись, відповіла:

— Максе, ти що, з дерева впав? Який заміж?! У мене чотири курси попереду!.. Хіба ж нам так погано?..

«Пора прибитися до берега та хвилі не дають, — зазвучала в голові улюблена пісня Антонова. — Ні, я цього вже не витримаю, потрібен вихід. Глуха стіна, і ніде... двері виламати...»

— Чого це ти нахнюпився, пішли.

— Вибач... Замріявся...

— Годі мріяти... ввечері зустрінемося в кав'ярні на розі. Знаєш, де?

— Так... — він машинально дістав два каштани з кишені і простягнув їх дівчині. Вона ніжно торкається гарячими пальцями його руки:

— Смішний ти.

...О снідцятій Максим летить до кав'ярні, немов на крилах. Але в дверях замирає... На розі полірованої поверхні одного із столиків самотньо лежать два світло-коричневих каштани...

На лекції Максимові чомусь зовсім не хотілося. Поблизу університетського корпусу натрапив на Мишка Скляренка.

— Привіт, Максиме! — раптом штовхнув у плече однокурсник. — Ти теж не йдеш на лекції... Пішли по кухню пива вріжемо з бичками...

— А залік?..

— Ти не повіриш! У деканаті запевнили, хто їде в будзагін, залік автоматом піде... Шахту в Донецьку будуватимемо. Ідемо?..

Вони пили пиво в накурений до нестямі замиській кав'ярні.

— Мені не хочеться зовсім жити! — виголосив байдуже Максим після другого бокалу пінистого. — Піду і втоплюся... мабуть...

— Ти серйозно чи пивасик у макітру шибонув?..

— Авжеж... у тебе ніколи і нікого не було... Клепаєш свої віршики...

— Пішли на вулицю сходимо, — підвівся Мишко, — покажу тобі щось. Скляренко славився деяким романтизмом. Друкувався в університетській газеті. Видавався розумником. Вірити йому можна було. Проте Максим заперечив:

— Мене вже нічим не здивуєш, друже.

— Не поспішай, дивися сюди: ось каштан маленький, але асфальт розламає, паростком до сонця пробивається. Думаєш, йому не важко?! Але він приречений... на життя. Так природа розпорядилася. І ніяка проблема не владна відібрати у нього цю жагу... А тобі Бог і мама дали його. Повір, все владнається! Втопитися легше. Треба жити, друже, за будь-яких обставин!

Вони повернулися в кав'ярню і заходилися мовчки спостерігати за сусіднім столиком у найвіддаленішому кутку, де дві молодіці щось гаряче обгово-

рювали. Одна чорнява, друга — білявка. Їхні напонаджені губи тонули в піні «Чернігівського» й власних сльозах і сизому смутку.

— Чому мене ніхто не розуміє, Оксано? — запитала вже захмеліла білявка. — Чи я винна в тому, що ми не зустрілися з ним раніше. Коли плетуся до свого благовірного, лише й рятує те, що думаю про нього. Хочеться літати! А коли його немає поряд — життя зовсім безпорадне. Він завжди їде додому, до своїх дітей, дружини. Ти мене розумієш?

— Це вже не має значення.

— А що має?

— Не знаю... можливо, конфлікт між моїм тілом і її душею...

Мишко штурхонував Максима в плече:

— Ти, друже, швидше владнай цей конфлікт, тоді все буде «Ок»! Отож гайда на Донбас!

...На Донбас поїхала з ними й Даринка. Красуня з їхнього курсу. Непідступна фея. Майбутня телезірка. Поки хлопці іноді пили пиво замість лекцій і безтурботно ганяли м'яча за гуртожитком, Даринка вже мала практику на одній із студій столичного телебачення. У цю карооку білявку була закохана вся чоловіча половина майбутніх журналістів. Не рівно дихав, коли вона проходила повз, і Максим. Вони навіть якось разом пропустили кілька лекцій, сидячи на підвіконні гуртожитку, розмірковуючи про найближче майбутнє. Проте Максим не робив доленосних висновків. Розумів — вона не його, бо й Тоня не виходила ніяк із голови. Хоча він і не підозрював, що міне кілька місяців, і білява мрія стане цілком реальною. Але... Зараз Максиму хотілося нестерпно спати. Кілька ночей підряд вкалували на шоколадній фабриці. Треба ж було заробити гроші для поїздки до Горлівки. Там докорінно зміниться його доля.

Заледве притулившись до подушки, Максим миттєво заснув.

Максим поглядом ковзнув по стіні, прилип очима до шибки, заснованої павутиною. Раптом якась невідома сила притисла до ліжка, наливаючи свинцем руки й ноги. Здавалося, от-от луснуть від неймовірної натуги м'язи, вилізуть із орбіт очі. Раптом вибухнуло, заскреготало. До стелі шугонув стовп з вогню й диму. Пекучий біль пронизав скроні. Виричкувати жаб'ячі очі, розсунувши, мов штори, шибку, втупилися в самісінькі зниці...

— Підійом, писако! Півгодини вже пупки надриваємо від твоїх жутиків. Знову цілу ніч «видяки ганяв», — прогугнявили «жаб'ячі» очі і з диму «проявляються» вдволене обличчя будзгонівського бригадира Мишка Скляренка. — Досить боки відлежувати.

— Слухай, розумнику, мені колись набриднуть твої пласкі вибрики, і я просто намілю твою начальницьку пику, — вимовив Максим, протираючи заспані очі. — На самому цікавому місці розбудив. Чого розходився?

— Підводься вже, — заспокоїв друга Мишко. — Ти справді не на жарт захопився видінням. Навіть стогнати почав... А он і наш годовальник їде.

За вікном вискнули гальма. З кабінки «газика» викотився Альфред Бігулько.

— Привіт, флібустьєри пера і... лопати!, — кречнув, переносячи свою стокілограмову величність через траншею. — Бачу, щось уже не поділили з моїм заступником.

— Ми мозолі на задах скоро матимемо, — буркнув Максим. — Де обіцяний бетон?

— Ви що, хлопці, думаєте, шахту... Це ж адмінприміщення? — присів товстун на тачку. — Стіни звели, радійте. Решту й без вас завершать...

— А чи не заваляться вони? — підвівся Максим. — То бетономішалка ламалася, то бетон не тієї концентрації. От і пхали в стіни будь-що...

— Вам, хлопці, не сподобалося в нас? — розвів руками Альфред Степанович. — Зараз усе владнаємо. Не псуйте нерви, спудеї, вони не відновлюються...

«Ні, Степанович таки — справжній начальник. Не те, що наш бригадир. Степанович — реаліст. Якщо захоче, знайде вихід із будь-якого становища. Особисто мені ці «врегулювання конфліктів на веселу голову» теж набридли. Мишкови легше. Він здоров'я має геркулесове. А я тільки трохи переберу, заснути нормально не можу, різна наволоч у голову лізе. Ні, мабуть, досить квасити, треба за розум братися, як каже Даринка».

— От, голова! — ляснув несподівано себе по стегну викороб. — Мало не забув... 3 вчорашнього дня ношу в кишені телеграму і все забуваю віддати. Вибач, друже...

«Ось і сон у руку», — майнуло в голові. Узняв згорнутий вчетверо папірець, відійшов під стіну, розгорнув. В очі спонули іскрами перші слова: «Виходжу заміж. Ти повинен зрозуміти. Якщо зможеш, приїдь. Тоня».

— Що там? — запитала Даринка і, лукаво посміхнувшись, спритно одягнула на голову Максима вінок з польових квітів, зазирнувши через плечі до телеграми.

— Відстань, прошу...

— Даринко, йди краще до мене, бачиш, нашому Ромео не...

Скляренко не встиг договорити свою єхидну фразу. Максим різко розвернувся і затопив йому в плескатого носа. Що тут зчинилося! На ногах бригадир, звісно, стояв, але Максима теж дістав. Він одразу відчув, як гаряче запливає ліве око. Вуха різонув Даринчин лемент. Вона повисла на Мишкови. Між студентів викотився Альфред Степанович:

— Хлопці! Цього від вас зовсім не чекав, інтелігентні ж люди, журналісти майбутні... Все! Давай, до мене в машину...

— Болить? — підійшла до Максима Даринка. — Може, щось холодне прикласти?..

— Чого ти в'яжешся! — сердито відсторонив її Максим.

АВТОРСЬКА КОЛОНКА

Олександр
БАРСУК

Світло

У другій половині 60-х років минулого століття невеличке поліське село ще держалося натурального способу життя. В побуті селян переважна кількість предметів була саморобною або зробленою кустарним способом. Їжа готувалася в горщиках та зберігалася в глечиках. Повсюди ще часто використовувалися дерев'яні відра, ночви, багато іншого, і майже всі меблі в хатах були саморобними.

Малий Сашко спав на ряднині, набитій соломом і вкривався кожухом. Всі ряднини виткала мати на саморобному ткацькому верстаті. Верстат передавався з однієї сім'ї до іншої, і всі жінки вмівали з ним вправлятися. Також всі жінки непогано знали, що таке прялка і як обробляти овечу вовну. Про телевізори, холодильники чи праски люди тільки чули. Замість прасок у селі користувалися рублем і качалкою.

Електричний струм у хатах був, та був настільки ненадійним, що навіть кіно в клубі показували з допомогою генератора. Струм пропадав дуже часто і не на години, а на дні і навіть тижні.

Та час йшов, і в сусідньому селі на річці Уж побудували гідроелектростанцію. Скоро пішов слух, що на західному боці села з'явилися шабашники, ставлять стовпи і тягнуть електричні проводи.

Сашко з вагаю побіг на край села, щоб спостерігати за роботою шабашників. Машина швидко бурили ями, і працівники вправно вставляли туди стовпи. Інші тягли здоровенні котушки з проводами.

Хлопчята, як зачаровані, спостерігали за молодим майстром, що, як мавпа, виліз на стовп і чіпляв на верхечку ізолятори.

Старший дядько-бригадир розповів хлопцям, що у верхолоза на ногах спеціальні кігті і тому він так справно лазить. Хлопцям теж хотілося мати такі кігті, щоб можна було вилізти на будь-яке дерево.

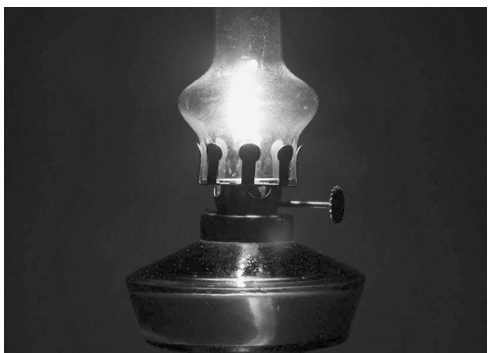
Ще він розповів, що вже дуже скоро в селі буде гарна електрика. І в хатах, і в клубі, і в колгоспі. І буде вона надійною, і всі люди повикидають свої газові лампи та ліхтарі. Хлопці ще деякий час дивилися за роботою, а потім бригадир сказав, щоб вони бігли додому і розповіли про швидку появу електрики.

Сашко нічого не зрозумів, однак побіг з усіма додому.

Увечері в батьків тільки і розмови було про появу світла в хатах. Вони сиділи за столом при газовій лампі і розмовляли. Молодші брати вже спали, і Сашко теж позіхав.

Мати вишивала картину, а батько читав книжку. Світла не вистачало, тому вони сиділи зовсім близько до лампи.

Вночі Сашку снилися величезні котушки з проводами і стовпи. Стовпи самі йшли вперед, і малому теж хотілося йти за ними. Майбутнє здавалося світлим і дуже цікавим. А спалося під кожухом з овчини тепло і затишно...

НИКОЛАЙ, ДВОЮРІДНИЙ БРАТ БОГА

Власта
ВЛАСЕНКО,
Івано-
Франківськ

Боже, як же хочеться чуда! Не дива, а саме чуда чудного, Николаю, мій далекий діточий боже, що я так любила тебе. Коли падає сніг, коли м'яко навколо і біло, коли ти ховаєшся між снігурами, з гілок летить сніжна паморозь і ти, не знати звідки, кажеш мені «чшшш...», а я складаю пальчики докупки і скриплю на морозянім вікні, ніби граю тобі на трьох дзвониках... Нам весело обом. Я не бачу тебе, навіть в голові нема такого, аби бачити. Я навіть не знаю, що то треба таке питати чи ти є, я би встидалася... Ти би наворсався на мене... Певно що. Це так, як би ти питав, чи я є. Ну та ясно, що

є... Сніг, вікно в малюнках, грань тліє на руштах, хатне тепло осідає на повіки, скоро Різдво, Новий рік...

Я хохаю на скло, малюнки розступаються — я роблю дорогу, щоб ти міг пройти сюди нині до мене. Ти смієшся, і я вже точно знаю, що ти прийдеш. А ще баба вчора мене аж три рази по голові погладила. То я вже точно знаю — будеш...

Я злізаю з вікна на жовту бамбетлю. Бамбетля наша стара як світ, в ній шпари. Я думаю, що ти пролізеш і в шпари, ну якби дорога на вікні замерзла. Але мене турбує друге: як ти просунеш міх з моїми подарунками?

З бамбетлі сповзає за мною зелена капа в білі бубни. Капа під ногами, але я тим не дуже журуся, не... Хліб з маслом, повидло зверху, молоко — я набираюся сил для міха.

— Йой колька би тебе сколола, ти бенькарте ікись, нале ти не видиш шо капа валеєєє, га?

Я впріваю зо встиду за бабу. Ну та як такої? Ну та він же дивиться, чує... Міх порожніє мені вдвоє. Та вже... Хоть би цукерки там, мандарини... Зиркаю на стіну — дивишся. Шепка така бліще-ча велика, зелений плащ, на плащі якісь цяцькані ленти, і одна рука тако догори троха, що ніби-то хочеш мене перехрестити. Я знаю — ти двоюрідний брат Бога. Тому капу на бамбетлі поправлею з дуже побожним лицем і напровсеке ще файно підтягую штани і зачісуюся. Іду попри образи рівно, як павонька, зиркаю чи дивишся... Дивишся. Міх троха май більший стає.

Я тако думаю: шо мені Николай принесе ну там всякі цукерки, мандарини, шкарпетки — таке, програма-міні-

мум. А ще я хочу книжки, що пахнуть новим, светр підшию з сніжинками і... ну і ще там щоб такі пакунки жовті, червоні, сріблясті, і в них щось таке, що я не знаю, але жду... Воно мерехтить мені в уяві, не набирає конкретних форм, але робить розмітуюче відчуття щенячої радості.

Ти усміхаєшся. Твоя усмішка велика, на все небо. Деревя обертаються на мене, лінії гілок м'якнуть...

— Прийде, принесе?

Гілка махає ствердно

— І книжки?

Гілка хитро мружитья і махає ствердно.

Прибігла Галина, товаришка. Хіхікає з мене.

— Але ти дурна, не знаєш дотепер, шо нема Николая ніякого? Та та баба купує в сільмазі то все та й кладе під подушку!

(Закінчення на стор. 9)

СЕНСОМ ЧИ ГРОШИМА?

Українські діти тонуть в алкоголі

Україна, згідно з різними дослідженнями, останні роки займає перші місця у світі за рівнем дитячого алкоголізму. Трохи менше дев'яносто відсотків українських школярів хоча б раз пили алкогольні напої. Трохи менше тридцять відсотків — уживають алкоголь кілька разів на місяць.

Україна не перший рік займає одну з ганебних лідерських позицій у світі серед держав, де підлітки вживають алкоголь більше від інших. Поки дорослі чубляться за визначення власної ідентичності, діти стають дорослішими і десь завтра, післязавтра держава просто впаде їм у руки. Статистика підказує нам, що приблизно вісімдесят відсотків підлітків навчилися пити вдома. Чи є це в світі держави, які зіткнулися з подібним? Звичайно.

У кінці дев'яностих в Європі шкільна вечірка не закінчувалася без п'янки. Скажімо, в Ісландії можна було пронести пляшку, наприклад, у футлярі для музичного інструмента. А на початку дев'яностих вже не було необхідності ховати.

Як в Ісландії різко скоротилося вживання алкоголю і наркотиків серед підлітків? Дорослі почали з визначення щодо уявлення про кордон між дитиною і дорослим життям. Одним з найбільш безумовних запроваджених правил стала комендантська година: діти у віці 12 років і молодші повинні бути вдома з 20:00 взимку і в 22:00 влітку. 13-16-річні повинні бути вдома з 22:00 взимку і опівночі влітку, навіть коли сонце ще світить (це ж Ісландія). У деяких ісланд-

ських громадах батьки почали здійснювати нічне патрулювання з використанням жилетів і ліхтариків, щоб переконатися, що діти перебувають удома в безпеці.

Тисячі магнітів на холодильник були відправлені в домогосподарства, щоб нагадувати дітям про правила. Батьки ісландських підлітків почали підписувати через школи та батьківські організації угоди і брати на себе відповідальність за дотримання певних зобов'язань. Наприклад, припинити проведення вечірок у власних будинках без нагляду або бути і проводити час разом зі своїми дітьми не менше години в день.

Двадцять років тому люди були здивовані новими правилами відносин з власними дітьми. Але головним було змінити дуже ліберальний погляд на алкоголь серед підлітків.

Що важливо. В рамках цієї програми муніципалітети, тобто органи місцевого самоврядування, фінансували і розширювали позакласні заходи — із спорту, гімнастики, музики, мистецтва і навіть балету.

Основна ідея полягала в тому, щоб зайняти дітей, допомогти їм знайти в своєму житті сенс, заради якого вони в першу чергу відмовляються від вживання алкоголю або наркотиків, і уникнути неприємностей.

Школярам увели в програму безкоштовні майстер-класи з будь-якого виду спорту або мистецтва, яким би вони хотіли навчитися. Додаткові заняття три рази в тиждень були спеціально профінансовані державою. Кожному підлітку запропонували брати участь у програмі три місяці, але багато хто продовжує заняття і через п'ять років.

Щоб вирішити проблеми нікотинової та алкогольної залежності серед підлітків, владі довелося також змінити закон. В Ісландії заборонили рекламу сигарет і спиртних напоїв, а також створили спеціальні батьківські організації, які разом зі школою допомагали учням вирішувати психологічні проблеми.

У середині 90-х ісландські підлітки входили в число найбільш залежних від алкоголю і тютюну в Європі. Сьогодні

Ісландія очолює таблицю європейських країн, в яких тинейджери ведуть найбільш здоровий спосіб життя. Країні вдалося скоротити кількість підлітків, яка регулярно вживає алкоголь з 48% до 5%, а тих, що палють — з 23% до 3%.

Боротися з алкоголізмом, уважають українські можновладці, треба копією, бо молодь реагує на підвищення цін, це підтверджують дані соціологічних опитувань.

Якщо в 2006 році Україна займала перше місце в Європейському регіоні за рівнем споживання пива серед підлітків, то після підвищення акцизу рівень споживання суттєво знизився. Слід зауважити, що східні українці надають перевагу горілці, а західні — вину. Українська молодь п'є пиво і алкогольні коктейлі, а старші, знову ж, горілку. У Криму ж спиваються в основному за допомогою вина.

За даними Держстату, в 2012 році витрати домогосподарств України на алкоголь, тютюнові вироби і наркотики склали 7,7% від сімейного бюджету. За даними соціологів, українці починають спиватися ще в 13 років. 85% дітей під час опитування підтвердили, що хоча б раз у житті встигли випити чогось міцного, а 76% зізналися, що час від часу випивають протягом року. «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотиків» (ESPAD) дослідило, що 68% українських підлітків регулярно вживають слабоалкогольні напої, а 61% — пиво. В результаті, за даними ВООЗ, Україна посідає перше місце в світі за рівнем дитячого алкоголізму.

(Закінчення. Почток на стор. 8)

— І-і-і-хіхіхіхі, — Галина хихоче, в неї дрібно морщиться ніс, її смішок лупить мене по лицю, як хвоя в густому лісі. Моя казка дістає ями від Камазу, дряввиться, як вхоплена хустка з вогню, я дую, дую і плачу від того.

Галина крутить пальцем собі коло чола, вбирає шию в плечі і, хіхікаючи, йде геть. А я твердо вирішую взнати правду життя.

Баба варет чир пацети у великім казані.

— Ба, Галина каже, що Николая нема...

Чир пихкає, як Галина. Лише не так май дрібно, але не менше уїдливо. Я глумлюся тому чирови і дивлюся бабі в лице... Баба здвигає плечима та усміхається в хустку. Хм... Я постановлю собі ходити за бабов цілий день і цілий вечір. Як піде в магазин — то кранти мому Николаєви. Вбираю шапку з червоним бомблком — і надвір. Баба в столу — я за нею. Баба в стайню — я за нею. Баба на під — я за нею. О, я буду безпощадна в пошуках правди...! Баба тлумачить це по-своєму і дає мені їсти.

Стемніло. Магазины вже явно всі закриті. Мама з татом далеко. Ага, таки баба нігде не йшла. Таки Николай! Ура! — маленьке ество вже в конці радості... Але стоп, стоп... А що як справді?! Ого, най би вже хоть тога баба ліпше йшла в який магазин чи що... Дрібний страхок пробігся мною, як миш по коморі... Ну і добре. І не треба мені. Нікому я не в голові, ні в шепці... Галя, подружка моя..!

Тремчу собі очима... Ти дивися на мене з образа, а я — на тебе.

Тихне хата, зітхає піч — все співчуває мому малому сердцю. Обертаюся до стіни.

І з жалю собі падаю, падаю, падаю... Навколо м'яко і біло, мене підхоплюють снігурі, з гілок летить сніжна паморозь, ні двері не відкриваються, ні вікна не скриплять, ні дзвоники не дзеленькають... Але йой, але ойойой... Вовна з ліжника щипає мене за ноги, повісимо з бабиної куделі розторочилося і поповзло у вікно, грань на руштах

півкнула і стихла... Я крижми відчуваю, що... там хтось усміхається на мене... Майка мені мокріє, горічість бухкає з ключиць в лице... Один рух мізинцем здався мені шумом трактора, я вприваю зо страху і забуваю дихати... Але вже знаю, що то: то ти сидиш у темряві на жовтій бамбетлі.

— Ти шо, є?

— Та є, — знімаєш велику бліщечу шепку, бо вона тебе тисне. Я скачу з ліжка, і шепка па-

дає тобі з рук, розсипаючись на мільйони сріблястих мерехтінь. Ти усміхаєшся.

— На, оде може оця борше, — шепчу, не впізнаючи шепоту, і даю свою, з червоним бомблком.

Ти одягаєш мою, з радості мене колотит, як колотівку... Ти в бомблику не такий вже аж двоюрідний брат Бога, але тобі хоть тепло буде, у вуха не надує... Я дуже! Дуже складаю пальчики докупки і торкаюся зеленого плаща... Так ось який ти! На вікнах сяє тепле світло, хата усміхається, мерехтіння влітаються в ритм мого дихання. Ти ліпший, ліпший, як Галина!

Твої два пакунки притулилися на припічок, я тягну за воровочки на них, а ти гладь мене тричі по голові, і я не встигаю навіть помітити, як ти тихо зникаєш в жовтій шпарі старої бамбетлі...

А рано... Глип: а припічок порожний! Відчай половинит мене надвоє: ну та як? Серденько паде в пивницю, як швидкісний ліфт, вода в очи біжить, як сніг навесні... В останній надії рука шурхає під подушку і — о Боже! Цей омріяний, цей найтаємніший шурхіт тої дрібноти, того золотого целофанового пакету, того всього мого діточого світу, котрий розставляє все на місця, котрий тримає мою непохитну діточу віру у всьому видимому і невидимому... Я тегну тото добро з-під подушки, обіймаю, тулю д' собі і не витягаю нічого: ти є! ти є!

— Ану, що то тамки Николай приніс тобі, ану? Бучяру добру певне, не? — баба усміхається і сідає коло мене на край ліжка.

За одну соту секунди на ковдру вивалюються і ведмедик, і нова шапка, і светр в сніжинки,

і красний мак, і каракум, і пряники по 10 копійок такі прямокутні, і шкарпетки, і книжечки, книжечки мої, що пахнуть новим! І ще там всякого всього купа, що не встигає ідентифікувати мое діточе серце, що скаче, як лошетоко на паши... Блиск, блиск, вікно, сніг за ним, я люблю бабу, пацечий чир, твої зелені ленти і навіть шепку, що тебе тисне!

Лиш мацьоньке цепітко півкає в мені: а кому ж то той другий, невеликий пакуночок, га? І страшенно чудуюся тобі, що ти трохи немудрий, раз передав, кажут баба, і Галині... Але несучи Гілки і далі ствердно помахають мені, усміхаються і м'якнучь у добромому світлі великого світу...

...А зараз я сиджу перед ноутом, вся така усвідомлена і доросла, така досвідчена і освічена, така логічна і напружена, як карибська криза... А світити нема чим. Щоб як тоді... Я виманюю з себе ту дівчинку з дзвониками. Я кличу її, а вона сидить в шпарі жовтої бамбетлі і ніяким богом не йде до мене. Навіть божим двоюрідним... Зашкарубла, сиджу, як Галинин сміх, дрібною... А за вікном — люди, люди, помежи світ, помежи вік, помежи сніг... Темніє. З гілок летить сніжна паморозь. І я на капочку пригадую снігурів, складаю пальчики докупки, криво посміхаюся і скриплю на морозянім вікні, ніби граю собі на трьох дзвониках... І воно поволи висувається, дівче тото... З темної шпари, з жовтої бамбетлі, з зеленої капи в бубни... І ми сідаємо обі на вікно, ми дивимося вдаль, вдаль... В той сніг, що так схожий на твою бліщечу шапку, Николаю, мій далекий діточий боже, шо я так любила тебе...

18 грудня — міжнародний день мігрантів

Майк Багрій, в'язень №73

Ustia STEFANCHUK

Історія, яка мене не відпускає, відколи я вперше про неї дізналася. Доля хлопця, яка вразила так боляче, що шукаю і перечитую інформацію про нього знову і знову, намагаючись знайти щось нове. І постійно застигаю на цьому фото.

На ньому Дмитро (Майк) Багрій.

15-літнім юнаком його забрали з вулиці в Монреалі і відправили до табору інтернованих Валкартє (під час канадської операції з інтернування в період Першої світової війни).

Хлопець, по суті, зовсім ще дитина, став в'язнем номер 73. Через певний час його перевели в інший табір в Спїрїт Лейк. Після звільнення з табору Дмитра разом з іншими колишніми інтернованими канадський уряд «працевлаштував» на будівництві каналу.

Дмитро був звільнений від повинности обов'язкової роботи в 1916 році.

Інформація про нього з'являється знову у 1920-му, коли його було засуджено разом із чотирма іншими чоловіками за

пограбування робітника, яке закінчилося вбивством. За свідченням підсудних револьвер одного з них вистрілив випадково. Кожен з них у своїх свідченнях наполягав, що вони ніколи не мали наміру убити когось. Тим часом болгарський робітник на ім'я Філіп Янов був застрелений і пограбований.

Лише двох учасників «банди» було засуджено до страти через повішення (серед них Багрій), інші фігуранти отримали довічне ув'язнення (вирок згодом був переглянутий і пом'якшений).

Відомо про кілька спроб апелювати рішення суду в справі Багрія, високі урядовці зверталися з проханнями замінити кару смерті на ув'язнення. Колега Багрія, який очікував страти разом з ним, свідчив, що Дмитро не брав участі в плануванні і організації, і навіть не був поряд під час смертельного поранення Янова.

Але жодні із цих аргументів і спроб захистити Дмитра Багрія не мали успіху. Батько Дмитра Никола, який також був інтернований в іншому таборі, старався апелювати і пояснювати обставини, в яких опинилися він і його син. Він звертався до офісу керівництва Операції з інтернування, до уряду, до прокурора...

Урешті, вже по смерті Дмитра отримав від уряду лише компен-

сацію — гроші, зароблені сином упродовж «працевлаштування» та інтернування.

Мені траплялося кілька згадок про цю історію в негї і деяких виданнях, присвячених Операції з інтернування. В книзі на цю тему Сандри Семчук знайшла сумний епізод. Незадовго до страти Дмитра Багрія відвідали жінки з місцевої церковної гільдії і серед іншого передали йому маленький букет квітів. Хлопець тоді сказав, що це останні квіти, які він бачить у житті.

14 січня 1920 року вирок було виконано.

На фото Дмитро (так він себе підписував у документах) Багрії перед стратою

Мені видалося дуже важливим те, як розповідає про цей трагічний випадок у своїй книзі авторка — Сандра Семчук. Вона пояснює історію цього хлопця і несправедливості, вчиненої йому і його родині в загальному контексті канадської політики Інтернування і ставлення до чужинців, називає це відголоском, прямим наслідком цієї політики. З одного боку, це історія про зламане системове життя хлопця, фактично, дитини, який не зміг стати на ноги після ув'язнення, з іншого, упереджене ставлення до вихідців з Австро-Угорщини, як ворожих чужинців, яке вреш-

ті стало причиною форми покарання.

Тіло Дмитра Багрія було перепховане аж у 2012 році стараннями української громади, над ним відбули панахиду, і його останки знайшли свій спочинок на цвинтарі Бічвуд в Оттаві.

Подумала, що як буду там, то обов'язково відвідаю могилу Дмитра і принесу йому квітів.

Фото — власність Peterborough Museum and Archives, тут подане за книгою «The stories where not told» by Sandra Semchuk.

Не вірю у забобони високосних років

Світлана
ТКАЧЕНКО

Попри всю свою зовнішню харизму «сурйозної пані» вважаю себе оптимісткою і десь глибоко під товстим шаром захисного сала — маленькою дівчинкою. Проте стрічки новин майорять і стрімлять про незвичайність 2020-го. Приписують страхіття і тому, що рік, мовляв, такий, що він винуватий. Що ще від нього чекати?

Так от. Оскільки що б не трапилося важливого, то завжди відбувається на економії, можна подивитися на список економічних криз, замість шукати дати війн і природних катаклізмів. Початки найсерйозніших світових економічних катастроф у новій і новітній історії припадають взагалі-то на непарні роки, які не могли бути високосними.

Перша світова економічна криза — 1857.

Довга депресія — 1873.

Велика депресія — 1929.

Нафтова криза — 1973.

Чорний понеділок — 1987.

Азійська криза — 1997, а потім російський дефолт — 1998 (не високосний).

Якщо не дуже далеко ходити: 1905, 1917, 1933, 1937, 1938, 1941, 1986, 1991, 2013... (жодного високосного серед них).

Звісно, можна шукати початки цих подій у рішеннях попередніх років. Закопаємося по самі вуха у причинах і наслідках.

Персонально про себе скажу: сіла і повиписувала усі дати власних трагедій і усі щасливі знакові події з дитинства і до тепер. Упевнено стверджую: були в мене і трагічні високосні, і цілком щасливі. Були в мене і гидкі звичайні, були й цікавезні. Невисокосних утричі більше, і цей факт ще більше надає критичної маси подіям, які утричі більше наповнюють життя.

Сприйняття дійсності залежить від характеру і переважної емоції, на якій подія входить у пам'ять. Оце й усе.

Як коханню все одно, що там у вас у спорті, так і життю однаково, що там на календарі понаписувано. Воно триває!

Досить вже валити всі біди на рік. Який вже є. Живи — то гріх скаржитися.

ФОТОЖАРТ

Ровером від Києва до Карпат

Анна ГУМЕНЮК

Розповідь про те, як аутична дівчинка Софія та її мама пройшли на велосипедах половину України, про те, що вони побачили і пізнали, і як у походи змінилися поведінка та світосприйняття Софії.

Присвячується батькам особливих дітей. А також людям, яким здається, що в їхньому житті є обмеження.

ЩЕ ОДНА ІСТОРІЯ ЩЕ ОДНОГО ЖИТТЯ

(Закінчення. Початок у №1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)

Спуск з Говерли

Перехоплюємо чіпсами і лимонадом (все, що нам вдалося бюджетно купити внизу, біля підніжжя). Ще одна недосконалість нашого туристичного сервісу: ну, нелегко для травлення, та і дорого — який-небудь величезний гамбургер за 50 гривень або шашлик за 100! (це 2016 рік, ще до подорожчання). І немає нормальної їжі. Але це вже інша історія, історія відсталості і стихійності таких базарчиків.

Не біда, все у нас, українців тобто, попереду!

І починаємо спуск.

А ось тут зіграла роль наша невідповідність. Визначаючись з маршрутом, ми природно вибрали синій — найпологіший. Але він же виявився і найдовшим. Якщо не помиляюся, на підйом пішло години чотири. Обходив гору спочатку справа, стежка посеред лісу. І лише наприкінці дороги винириєш на той самий округлий голий пік. Причому, незалежно, серед лісу чи ні, доріжка складається з нашарувань крупних каменів. Інколи каміння слизьке (були дощі). Йти дуже виснажливо.

Яке ж було наше здивування, коли з піку відкрився спуск іншим маршрутом, зеленим! Він також весь складається з кам'янистих «сходинок», трохи крутіший, але в півтора рази коротший. Та ми б дострибали ним на гору і легше, і швидше!

Несучи з собою такі безцінні враження, які (я знаю) згріватимуть нас все життя, ми весело котилися тепер уже вниз і вниз, подібно до тих молодих велосипедистів, що їхали нам назустріч учора, а здається, вже ціле життя тому назад. У якому є тепер ДО Говерли. І ПІСЛЯ неї.

Курйозна сценка сталася, коли минали базарчик. Треба сказати, що карпатці — дуже доброзичливий, чуйний народ. Подякувавши усім, у чиєму полі зору стояли наші величезні, за «нагляд», ми виїжджали вже на дорогу. Сонька моя дременула вперед — відчула радість вільного котіння після підйому. Я — за нею. Тут чую: людини три біжать за мною і кричать стривожено дещо незрозуміле: «Ланц злетів!» «Ланц злетів!» «Що?».

Знов: «Ланц злетів!». Зупиняюся. Намагаюся зрозуміти. «Ланц! Ланц!», — і показують на ланцюг. Зрозуміло. А я і не помітила, їдучи з гори. Машинально, блискавичними рухами налагоджую ланцюг і — ну наздоганяти Софію, яка вже метрів за 400!

Ось так: «Ровером» до Карпат. А в кінці «Ланц злетів!».

Цього ж дня ми доїхали до Ворохти.

Ворохта нам дуже сподобалася. Тут виразна суміш якоїсь уже дуже західної європейськості і стихійності туризму в його початковій стадії. Незграбні реклами на банерах уздовж дороги, такі, що звуть за безбожні гроші відвідати ресторан, прокатитися на гірських велосипедах (у тому числі на Говерлу!), на квадроциклах, піднятися на гірськолижну трасу.

І все це на фоні дуже красивого, дуже традиційного вокзалу, пошти, костелу, банку, головної площі. Бралось на вечір. Вірніше, вже до 21-ої години. Дивлюся, готелів багато, знайдемо що-небудь. Починаю хаотично бігати і вести переговори щодо місця з швейцарами, офіціантами, що стоять на вулиці.

Річ у тому, що з якогось моменту я вже не турбувалася щохвилинно про майбутній нічліг, не зідзвонювалася прямо з велосипеда по своєму блокноту з адресатами. Так довірилася дорозі, що була спокійна — нам обов'язково знайдеться кращий варіант у будь-якому місці.

Так воно і було. Завжди. Недаремно ж говорять: «По вірі твоєї дано буде».

У якийсь момент втратила Софію з поля зору. Озираюся. Немає її. Внутріш-

ньо панікую. Тому що стала довіряти і їй. Уже не тримаю за руку щохвилини. Може, даремно? Сварю себе. Заспокоюю. «Зараз знайдеться». І тут — кульмінація нашої соціалізації в поході. Сидить моя доця на відкритій терасі ресторану, перед нею навітьяжку дівчина у фартушку і з меню в руках. І між ними відбувається діалог. Наближаюся тихо. Посміхаюся. Слухаю.

Офіціантка: «Що Ви замовлятимете?».

Софія: «Я хочу піцу!».

«Яку вибираєте?» (ресторан виявився піцерією).

Софія знову: «Я хочу піцу!».

Дякую дівчині, акуратно і непомітно виводжу Софію і одразу — в ресторан навпроти, де є традиційна їжа. Після такої дороги і двох днів на чіпсах ми можемо собі дозволити хорошу вечерю. І закріпити Сонину самостійність.

Розкішна вечера традиційної кухні, з печенюю в горщиках, у дуже красивому ресторанчику обійшлася нам аж у 200 гривень. Ну то й що, сьогодні ми на неї заслуговуємо! Та і з житлом склалося: саме опинилися в готелі «Оксамит», на мій погляд, найкрасивішому і найпрестижнішому тут. І на подив — не дорогому.

Сказано ж: «Довіряся Дорозі!». Ми так і зробили.

19-й день. 18 червня

Ворохта

А ранок почався із базару. Вирішивши, що снідати на 200 гривень знову — забагато для нас, ми пішли на базар, відчутти колорит місцевого життя. І купили домашній сир на зразок бринзи, фрукти, дві чашки кави.

Біля входу — розкладка б/в взуття, але не секунд хенд, взуття класне, шкіряне, здебільшого спортивне. Софія

моя зі входу: «Мама! Купи мені ось ці кросівки!» Зрозумійте, моя дочка ніколи не просить її щось купити, не замовляє піцу в ресторані. Похід зробив свою справу. Вона висловлює свої бажання. Кросівки дійсно хороші, шкіряні, бірюзові. І потрібний розмір. Як все це вгадала? Купую.

Потім Софія носила ці кросівки дуже довго, поки не зіпсувалися остаточно, дуже любила їх, куплені нею самою.

Сьогодні відпочиваємо. Гуляємо по місту. Оглядаємо околиці.

Маленький казус стався після повернення в готель. Виявилось, сніданок ухотив у вартість! Яка прикрість.

У кімнаті Софія дивиться телевизор, я розкладаю мапи, оцінюю наші перспективи. Так! З'ясовується, що на шлях до Карпат витрачено часу більше, ніж ми планували. А до Ужгорода відстань майже така ж, як ми вже пройшли. І це горами. Наша подорож тривала 19 днів. Взагалі-то, ми вже дуже втомилися.

Відкладаю прийняття рішення. Ідемо погуляти околицями. За містом має бути старовинний парк і віадук.

І тут сталося непередбачене: вперше за всю нашу подорож Софія втекла. Просто пішла по вулиці, не зважаючи на мої заклики і буцім не бачачи, не чуючи мене. Так, як утікала багато разів раніше. У дитинстві. І я зрозуміла: пора повертатися.

Ось так, рішення було прийняте в одну мить. Просто. Без роздумів. Без пафосу. І ще я подумала: сходження на Говерлу, на найвищу гору України — гідне завершення подорожі. І навіть у чомусь символічне.

Вокзал поряд. Дізнаюся розклад потягів, електричок.

Виявилось, квитків немає і не передбачається в найближчий тиждень, а далі теж невідомо. Нам це зовсім не пристало.

Варіантом «Б» було повернутися з будь-якого пункту дороги потягом або електричкою, тому і наші маршрути пролягали ще і паралельно залізницям.

Доведеться скористатися варіантом «В». Ми його не обговорювали, але він завжди був у підсвідомості. Телефоную чоловікові, дивовижному татусю Софії. Він, звичайно, зайнятий. Але напевно приїде. Відповідає. Буде завтра. Виїде о 4 годині ранку.

YES! Бронюю готель ще на два дні — на завтра для нас із Софією, а на післязавтра для всіх разом.

Все розслабилися. Відпочиваємо. Вперше нікуди не треба їхати. Напевно, це був єдиний день нашої подорожі, який ми майже весь провалялися в готелі. Дивилися телевизор. Насолоджувалися відпочинком. У нас ще завтра буде половина дня, поки приїде наш тато.

(Продовження на стор.11)

(Закінчення. Почток на стор.10)

А завтра був сніданок в «Оксаміті», запашний карпатський чай, заварений прямо в чайнику у нас на столі; був і віадук, а ще — водоспад «Великий Гук». Туди ми затягнули нашого рятівника, треба ж було «добрати» те, до чого не доїхали, але внесли до списку. У нас за планом було, як мінімум, три водоспади.

І стрімка дорога додому. На машині. Софія розкошувала. Тато приїхав за нею за 11 годин. А ми пройшли цю дорогу за 19 днів. Але ж сенс подорожі — не дістатися з пункту «А» до пункту «Б». Чи не для того ми ходимо в походи, щоб смертельно втомитися, відчувати те, що в повсякденному житті не бачиш і не помічаєш, перетрусити, переосмислити своє життя. Можливо, випробувати «на слабо» себе і свого супутника. А потім все життя згадувати пригоду, яка з тобою відбувалася.

І насправді, похід ніколи не закінчується. Він і зараз продовжується з нами. Як ніколи не починався. Подорож довжиною в життя.

Зробимо підсумки за 19 днів.

Ми перетнули кордони п'яти областей України: Житомирської, Хмельницької, Чернівецької, Івано-Франківської, Київської.

Ми пройшли і проїхали 820 кілометрів доріг. Ми відвідали рівно 130 міст і сіл нашої країни.

Ми занурилися у води великих річок і безлічі потічків і річок: у Тетерів, Бобрівку, Случ, Смотрич, Південний Буг, Черемош, Чорний Черемош, Дністер, Прут.

Ми побачили замки і каньйони.

Ми обідали у відкритих кафе на найкрасивіших площах нашої української Європи.

Ми проїхали перевали і піднялися на найвищу гору.

Ми зустріли на своїй дорозі чуйних і добрих людей.

Ми відчували, що люди повертаються до нас обличчям, коли бачать нашу проблему.

Ми побачили на власні очі, що всі чудеса, які є в світі, є і у нас — в Нашій Країні. Ми відчували, яка вона величезна, простора, зелена, мирна.

А якщо двома словами:

Ось так ми пройшли шлях від десятирічного сидіння на прив'язі власної проблеми до захоплюючої подорожі: своєї, безпосередньої, з цілковитим зануренням — по всій Україні.

Якщо дозволите, маленький заклик: Знайдіть, пригадайте те, що ви дуже любите робити, або те, чого завжди хотілося. Зробіть це разом зі своїм дивовижним дитям. Можливо, вам обом сподобається!

Замість післямови

БАТЬКАМ АУТИЧНИХ ДІТЕЙ

Моє звернення не про те, що ви хочете або готові почути, не про те, як займатися з аутичною дитиною, щоб, як сказала одна моя подруга — мама аутистки Ярика: «Хочеться прокинутися, а він — не аутист».

А про вас. І про ваше життя. Заснований він на моему шляху, досвіді.

Пригадайте, коли вам щось потрібно або дуже хочеться, ви направляєте туди вашу увагу. Наприклад, купити машину, нове плаття, пальто; замовити кухню, постелити лінолеум... Ви під різними кутами обдумуєте це, шукаєте кращі і прийнятніші за ціною варіанти, запитуєте знайомих, знаходите місця і виконавців. Ви рухаєтеся в цьому напрямку, витрачаєте зусилля, час, емоції, і цей предмет реалізується у вашому житті.

Що ж відбувається в сім'ї, в ситуації з дитям-аутистом?

Та те ж саме. Ви направляєте купу уваги, ви пішли з роботи, ви знаходите центри, групи, дельфінів, екстрасен-

сів, які обіцяють допомогти і зробити вашу дитину, ну, скажімо, менш аутичною, більш нормальною. ВИ ПРАЦЮЄТЕ, БОРЕТЕСЯ З АУТИЗМОМ.

Що Ви в результаті отримуєте? Правильно! Локалізований, махровий аутизм. У вигляді ненормальної обстановки в сім'ї, у вигляді розбещеного і постійно маніпулюючого вами дитяти. А ще, якщо є й інші діти, то образи цих дітей. «Чого це Оленці, Васильку стільки грошей і занять, а я що, гірший, я не потрібний?» і т.д.

Це зауважила ще в 2006-му році професорка і докторка наук Скрипник Т.В., яка вже більше 20-ти років займається аутизмом, і є першою величиною в цьому питанні в Україні.

У таборі по роботі з аутистичними дітьми: «Ми локалізуємо проблему, ми працюємо над проблемою і ми отримуємо саме цю проблему».

То як уже боротися з аутизмом?

А ніяк!

Ні з чим не треба боротися. Потрібно йти до нормальності, йти до того, чого хочеш, що собі уявляєш. Як би нездійсненно це не виглядало.

Справді, як можна навіть уявити нормальну обстановку в домі, якщо дитя настільки ненормальне? Хочеться його підтягнути, переробити, зцілити, поставити на ніжки, а потім уже починати жити!?

Пробувала, не вийшло.

Думала, ось знайду няню, яка з ним сидітиме, а потім буду шукати роботу. Тричі пробувала, знову не вийшло.

Нікуди діватися, поки ти ще не на роботі, постійно якісь питання і невідповідності з цією нянею, врешті-решт — повний провал.

На четвертий раз подумалася: треба починати шукати роботу раніше. Може, і з нянею по ходу налагодиться? Почала рухатися в цьому напрямку. Робота знайшлася. Хай не по-

стійна, стабільна, але вже якісь замовлення, рух, цікавість до життя, перші заробітки. З нянею поки що не вийшло, але — знайшлося, кому з Софійкою побути! Цього і уявити всі ці роки не могла!

Зрозуміла: рухаєшся, ставиш цілі — збувається!

Але найцікавіше те, що, коли прийнято внутрішнє рішення не жити більше так, а жити по-іншому, не бути заручником маніпуляцій (хай не усвідомлених) твоєї хворої дитини, і ось дитя починає це відчувати, починає змінюватися! Бути самостійнішим, більш усвідомленим теж!

Звичайно, не чекайте, що дитина відразу видужає. Вона залишилася тією ж, здебільшого. Але щось сильно змінилося. І жити вам стало трохи легше.

І ось тут настає третій момент. Момент прийняття цієї людини такою, якою вона є, а не перебування у постійному невдоволенні і очікуванні від неї нормальної поведінки.

Сказано про прийняття море, але зрозуміти це і відчувати вдається не всім і не відразу. Хтось прийняв сина, дочку з особливостями ще в дитинстві, і працює, любить таким/такою, який/яка є, і допомагає жити, розвиватися. А для когось це стійка трагедія неспроможності і нереалізованості як батьків.

Я з другого списку. І прийшла на сьогоднішній момент до такої формули звернення до своєї дитини:

«Ти — людина і особистість. Я тебе дуже люблю і поважаю. І поважаю твій вибір бути такою, якою ти є. Давай якимось жити. Жити разом. Я тобі допоможу, де це необхідно. Але, будь ласка, живи не за мій рахунок. У мене своє життя і свої цілі. Я приймаю тебе, люблю і даю тепло. Ти теж любиш мене, я знаю.

Будь ласка, навчися жити сама.

Попереду у нас так багато цікавого!».

АНОНСУЄМО!

LONGREAD у 2021 році — цікаве, пізнавальне, емоційне, драматичне читання про контраверсійну реальність двох різних епох, двох різних особистостей.

На розвороті сторінок 10 і 11 щомомента читач матиме можливість слідкувати за перебігом подій у долях молодих чоловіків посеред трагедії різних, але однаково страшних воєн.

Два ексклюзивні щоденники!

Павло Грицак у мемуарах «Вежі і кулемети» розповів про перебування у дивізії «Галичина» і в більшовицькому полоні. Україна. Друга світова...

Сергій Косяк у записках-хроніках «Донбас, якого ти не знав» переказав історію мужнього протистояння священника агресору. Україна. Третя світова...

Надбавка за ступінь кандидата економічних наук

Олегу Дзюбенку збираються дати до зарплати 5%. Відповідний проект рішення сесії розміщений на сайті облради: «Встановити першому заступнику голови Житомирської обласної ради Дзюбенку Олегу Миколайовичу надбавку за науковий ступінь кандидата економічних наук у розмірі 5 відсотків посадового окладу».

У проекті рішення також вказано, що перерахунок зарплати першому заступнику голови облради зроблять вже з 4 грудня.

ФОТОФАКТ

Банк одягу і поваги

Напис вище говорить «Усім, кому не потрібні пальта, можете покласти їх сюди, якщо вам потрібне пальто — візьміть».

Ініціатива заслуговує на повагу. Ніким не контрольований банк одягу, де ніхто не візьме зайвого.

Як уважаєте, чи можливе таке в Україні, у Малині?

У нашому місті зайвий одяг і взуття, речі побуту несуть у благодійні організації, віддають погорільцям чи іншим соціально-вразливим групам, передають через знайомства у Фейсбуці тощо.

Проте здебільшого ношені або й не дуже ношені речі виносять до смітєвих контейнерів, вішаючи чи кладучи поруч.

Погодьтеся, дарування у такий спосіб дещо принижує тих, кому призначається дар. Може, підємо за Швецією?

Різдвяні завиванці «Маківник» та «Горіхівник»

Olga RUDA

Мак садили одразу за столом, щоб його не було видно з дороги. Там якоюсь магічною силою під кінець літа червоні квіти перетворювалися на круглі голівки на твердих патиках, які баба Юстина берегла як зіницю ока. Коли мак достигав, ми з нею разом збирали стиглі маківки, які торохтіли всередині, наче тверді квасолини в мішку. Стебельця з маковими голівками баба святила на Спаса в церкві й тримала їх на різдвяну кутю. На Маковія вона пекла нам пресмачнючі паляниці з маком, а на Різдво — завиванці.

Пропоную і вам спробувати спекти їх — насправді це не так складно, як здається.

Складники

Для тіста:

- 200 г масла
- 1 кг борошна або таку кількість, щоб замісити ніжне, еластичне тісто;
- 50-60 г дріжджів (звичайних або 2 пакети по 30 г сухих)
- 1,5 склянки цукру
- 2 склянки молока
- 6 яєць
- цедра 1 цитрини (лимон)
- цедра 1 помаранча (апелсин)
- 0,5 чайної ложки солі.

Начинка макова:

- мак: 200 г;
- молоко: 100 г;
- цукор або мед: 100 г;
- родзинки: 100 г.

Начинка горіхова:

- яєчні білки: 3;
- масло вершкове: 100 г;
- горіхи: 200 г;
- цукор: 100 г;
- родзинки: 100 г.

Для помазки завиванців:

- 3 жовтки та 1 ст. ложка молока
- або - 1 яйце.

Почали!

1. У глибокій мисці розвести дріжджі у 100 гра-

мах теплого молока, додати 2 ст. л. цукру і 4 ст. л. муки. Перемішайте і залиште в теплому місці на 20 хвилин, щоб дріжджі почали працювати (для підходу опари).

2. Цукор, що залишився, розділити на дві частини: частину збити з білками, а частину — з жовтками.

3. Змішати збиті жовтки та білки, додати розм'яшене масло, цедру помаранчі та цитрини, сіль та решту молока.

4. До суміші додати опару, все вимішати та, поступово додаючи борошно, замісити м'яке, ніжне тісто прямо в мисці. Потім припорошіть кухонний стіл (стілницю) борошном, викладіть на нього тісто і замісіть, додаючи борошно, до потрібної вам консистенції. Для приготування завиванців тісто має бути м'яким й еластичним (може трохи липнути до рук, але не сильно). Готове тісто накрити рушничком (або харчовою плівкою) та поставити у тепле місце без протягів для підходу приблизно на 1 годину (а баба Юстина залишала щонайменше на 2 години).

МАКОВА НАЧИНКА:

Поки тісто підіймається, готуємо начинку з маку. Мак залити кип'ятком, накрити, залишити на 30 хв. Зцідити воду (через марлю або сито). Мак порціями

висипати в макітру та перетерти, додаючи цукор (або розтерти блендером).

Цукор чи мед закип'ятити з молоком. У цю рідину додати тертий мак та варити помішуючи декілька хвилин. Родзинки промити та запарити кип'ятком. Пропарені родзинки просушити та додати до макової начинки. Остудити.

До цієї начинки можна додати заморожену вишню (150 г). Вишню розморозити до кімнатної температури і злегка відіжміть, щоб соку практично не було. Викладіть вишню на макову начинку, рівномірно розподіливши її по всій поверхні. Згори вишню можна посипати 1 ст. л. цедри лимона і 1 ст. л. меленої кориці.

ГОРІХОВА НАЧИНКА:

Горіхи перемолоти, масло розтопити. Вимішати топлене масло з меленими горіхами. Збити білки з цукром та додати до горіхової суміші. Родзинки промити та запарити кип'ятком. Пропарені родзинки просушити та додати до горіхової начинки.

ПРИГОТУВАННЯ:

Розігрійте духовку до 180 градусів (350 F). Тісто, яке вже виросло (підійшло), розділіть на дві (чи більше, в залежності від величини вашої форми) частини.

Розкачайте перший шматок тіста в тонкий пласт

приблизно в 1 см (решту залишіть у мисці під рушничком).

На нього викладіть макову начинку, рівномірно розподіливши її по всьому тісту, виключаючи 1-2 см від країв, щоб було зручно скрутити рулет. Скрутіть рулет, краї по кінцях загніть під основну частину рулету. На одну частину викласти макову начинку, на іншу — горіхову та скрутити два великі рулети (або 3-4 менші). На другий пласт тіста викладіть горіхову начинку.

Форму-лист, де будуть пектися завиванці, викласти пергаментом. Пергамент змастити маслом і на нього помістити завиванці, швом донизу. Відставити приготувані до випікання завиванці у тепле місце, попередньо змастивши збитим яйцем.

Коли завиванці підрустять, випікати у розігрітій духовці при температурі 180 градусів С (350 F) приблизно від 45 хвилин до 1 години.

Час приготування може залежати від властивостей духовки і розміру рулету, який у вас вийшов, тому готовність їхню перевіряйте дерев'яною шпажкою — тісто не повинне до неї прилипати.

Готові завиванці дістаньте з духовки і охолодіть до кімнатної температури. Тепер їх можна різати на порційні шматочки.

Мама не давала в тісто олії, але баба Юстина, як замішувала тісто, додавала 2 столові ложки олії «для гарного запаху». Вона вважала, що так тісто не черствіє, хоча, правду кажучи, воно ніколи не встигало зачерствіти — все зміталось до останньої кришки ще до кінця другого дня свят. Але це було єдине, що кожна з газдинь робила по-своєму.

Смачного!

ПЕРЕДПЛАТА

Тижневик «Форпост» можна передплатити в редакції і отримувати в редакції чи за адресою проживання або роботи.

Передплачувати можна з кожного наступного номера.

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

один випуск/номер (отримувати у редакції) — 6 гривень; послуга на місяць з 4 тижнів — 24 гривні; послуга на місяць із 5 тижнів — 30 гривень.

З грудня 2020 року до кінця березня 2021 року діятиме безкоштовна кур'єрська доставка за вказаною у передплатному талоні адресою.

Вартість передплати для пенсіонерів, учнів/студентів та усіх пільгових категорій громадян — 5 гривень за випуск; місяць — 20 гривень, незалежно від кількості тижнів у ньому.

ВАРТІСТЬ РЕКЛАМИ

Рядкове оголошення для населення на кшталт «куплю-продам», «міню», «віддам» тощо — 20 гривень.

Оголошення про втрачений документ — 40 гривень.

Оголошення на зразок «шукаю людину для догляду за...» чи «потрібен чоловік для допомоги по господарству...» — 30 гривень.

Блочна реклама, офіційні повідомлення й інформація (площа сторінки): 1 см кв. — 8 гривень.

Блочна реклама на 1-й сторінці: 1 см кв. — 12 гривень.

Вітання, подяка, поминання — 50 гривень.

Вітання, подяка на 1-й сторінці — 100 гривень.

АНОНС!

У наступному числі, яким фінішує 2020 рік, на зламі-переході до 2021 року, пропонуємо симпатикам і передплатникам публікацію, яку прочитати можна тільки у нас!

Ексклюзив для читачів тижневика «ФОРПОСТ»

СПОВІДЬ АПТЕКАРЯ

«...Я — провізор в одній із аптек багатомільйонного міста і в аптекарській справі достатньо давно для того, щоб стверджувати: у цьому дещо тямлю.

Коли ви заходите в аптеку, вас від аптекаря відділяє вітрина — це куліси аптеки. Далеко не кожному відомо, що за ними ховається. Не всі розуміють, як функціонує цей заклад, що має нести людям здоров'я.

Дозвольте мені все вам розповісти. Сподіваюся, що, знаючи правду про аптечний бізнес, ви надалі зможете приймати більш виважені рішення, які допоможуть вам зберегти здоров'я та нерви...»

Прогноз погоди на тиждень (22.12-28.12)

ВІВТОРОК, 22 ГРУДНЯ	СЕРЕДА, 23 ГРУДНЯ	ЧЕТВЕР, 24 ГРУДНЯ	П'ЯТНИЦЯ, 25 ГРУДНЯ	СУБОТА, 26 ГРУДНЯ	НЕДІЛЯ, 27 ГРУДНЯ	ПОНЕДІЛОК, 28 ГРУДНЯ
Ніч Ранок День Вечір +1° -2° 0° -1°	Ніч Ранок День Вечір -1° -1° +1° +2°	Ніч Ранок День Вечір +2° +2° +4° +3°	Ніч Ранок День Вечір +4° +6° +1° +2°	Ніч Ранок День Вечір 0° -1° 0° -1°	Ніч Ранок День Вечір -2° -3° -1° -2°	Ніч Ранок День Вечір -3° -3° +1° 0°
3 ранку до самого вечора у Малині небо буде вкрите хмарами. Без опадів.	Небо буде вкрите хмарами. Вранішній сніг перейде у дрібний дощ зі снігом, який зміниться дощем.	У Малині протягом усього дня небо буде вкрите хмарами. Вночі та вранці очікується дощ.	Протягом дня погода буде похмурою. Очікується дощ із снігом.	3 ранку до вечора небо буде вкрите хмарами. До полудня опадів не буде. У другій половині сніг.	У Малині хмарна погода буде триматися до самого вечора. Без опадів.	У Малині хмарна погода буде триматися до самого вечора. Без опадів.
Сонце зійде о 8:01, зайде о 16:02	Сонце зійде о 8:01, зайде о 16:03	Сонце зійде о 8:01, зайде о 16:03	Сонце зійде о 8:02, зайде о 16:04	Сонце зійде о 8:02, зайде о 16:05	Сонце зійде о 8:02, зайде о 16:06	Сонце зійде о 8:02, зайде о 16:06

Загальнодержавний загальнополітичний тижневик.
Засновник — Найдюнов Сергій Андрійович.
свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №6642 від 28.10.2002 р.
Видавець — ТОВ «Гарно»
свідоцтво про державну реєстрацію А00 №789532
Р/р №UAN12311744000026000055842642
ЄДРПОУ банку 14360570 код 311744
АТКБ «ПриватБанк»

Головний редактор — Ірина КРИМСЬКА.
Газета виходить українською мовою один раз на тиждень — щовівторка.
Обсяг — 3 друк. арк. Тираж — 700.
Зверстано Кирилом В. Ковалевським
Надруковано у КП «Малинська районна друкарня»
Адреса: вул. Кримського, 7, зам. №

Адреса редакції: м. Малин, вул. Грушевського, 11,
(приміщення райспоживспілки,
вхід з вулиці Н. Сосніної. 2-й поверх).
E-mail: forpostinua@ukr.net Телефон: 063-842-42-36.
За зміст реклами та оголошень редакція відповідальності не несе.
Думки авторів публікацій не обов'язково відображають точку зору редакції.